

'NE BİR HASTALIK NE DE BİR SUÇ'

TÜRKİYE'DE LEZBİYEN,
GEY, BİSEKSÜEL VE
TRANS BİREYLER EŞİTLİK
İSTİYOR

AMNESTY
INTERNATIONAL

Uluslararası Af Örgütü dünya çapında 150'den fazla ülke ve bölgede 3 milyondan fazla destekçisi, üyesi ve aktivisti ile insan hakları ihlallerine karşı kampanya yürüten küresel bir harekettir.

Vizyonumuz, her kişinin, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve diğer uluslararası insan hakları standartlarında belirtilen bütün insan haklarından yararlandığı bir dünyadır.

Uluslararası Af Örgütü, hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dinlerden bağımsız olup, gelirlerini üyelik aidatlarından ve bağışlardan sağlamaktadır.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

İlk baskı 2011
Amnesty International Ltd
Peter Benenson House
1 Easton Street
London WC1X 0DW
United Kingdom

© Uluslararası Af Örgütü Yayınları

İndeks: EUR 44/001/2011
Orijinal Dil: İngilizce
Baskı: Uluslararası Af Örgütü,
Uluslararası Sekreteryası, Birleşik Krallık

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının telif hakları saklıdır ancak, hak savunuculuğu, kampanya ve eğitim amacıyla telif ödeneksizin herhangi bir yöntemle çoğaltılabilir ancak yeniden satılamaz. Telif hakları sahipleri, yayının etkisini değerlendirmek amacıyla, her tür kullanımın kendilerine bildirilmesini istemektedirler. Bu durumların dışındaki her tür kopyalama, tercüme ve uyarılma için yayıncılardan yazılı izin alınması gerekmektedir. Bu durumlarda yayıncılara bir ücret ödenmesi gerekebilir.

Kapak fotoğrafı: İstanbul'da 2010 Onur Yürüyüşü
© Vedat Arık

amnesty.org

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	5
Metodoloji	7
Ayrımcılığın önlenmemesi: Hükümetin duyarsızlığı ve yasal korumaların eksikliği	8
Hükümetin düşmanca tutumu	8
LGBT hakları reformu yapılmıyor	9
Yasaların ayrımcı bir şekilde uygulanması ya da yorumlanması	10
Uygulamada ayrımcılık	12
Polis şiddeti	12
Keyfi para cezalarının uygulanması	14
Gey erkeklerin orduda yaşadıkları ihlaller	17
Tehdit, taciz ve tecrit.....	17
“Askerliğe elverişli olmamak”	18
İstihdam ve barınma hakkına erişim	20
Barınma hakkına erişim	20
Tarlabaşı kentsel dönüşüm projesi	21
İstihdam.....	22
Diğer haklara erişimlerinin önündeki engeller	23
İltica hakkı	25
Örgütlenme özgürlüğüne yönelik tehditler	26
Kapatma davaları	27
Nefret suçu işlendiğinden şüphelenilen vakalar	30
Nefret cinayetleri	30

Nefret suçları hakkındaki uluslararası hukuk.....	31
Uluslararası ve ulusal hukukun ortaya koyduğu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi ..	31
Nefret suçu olması muhtemel suçların kusurlu bir şekilde soruşturulması	32
Kovuşturmalar	33
Koruma mekanizmaları uygulanmıyor	33
Sonuç ve tavsiyeler.....	37
Dipnotlar	41

GİRİŞ

“Anne, beni yani oğlunu ne kadar tanıyorsun? Benim içimdekileri biliyor musun? Duygularımı, düşüncelerimi anlayabilir misin? Ha? Söyle anne, benim çektiklerimi biliyor musun? Oğlun ne acılar çekiyor, bunalımlara giriyor, bunları fark ettin mi? Anlayabilir misin beni anne? Gerçekler farklı, beni hiç tanıyorsun. Gerçeği öğrenirsen kaldıramazsın, şoka girersin, bunalım geçirirsin. Boşver anne, boşver (...)”

Aile grubundan bir anne, oğlunun cinsiyet kimliği konusunda açılmasının ne kadar zor olduğunu anlatıyor, Lambda İstanbul Aile Grubu, 2010.¹

“Ben eşcinselliğin biyolojik bir bozukluk, bir hastalık olduğuna inanıyorum. Tedavi edilmesi gereken bir şey bence.”

Aliye Kavaf, Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı, 2010²

25 Haziran 2010 tarihinde, lezbiyen, gey, biseksüel ve trans (LGBT) bireylerin, ailelerinin ve destekçilerinin de aralarında bulunduğu binlerce kişi, İstanbul'un merkezinde lezbiyen, gey, biseksüel ve trans kişilerin hakları için Türkiye'de o tarihe kadar görülmüş en büyük dayanışma yürüyüşünü düzenledi. 2010 yılında yapılan bu dayanışma yürüyüşü ve 2011 yılı için planlanan benzer bir etkinlik, Türkiye'deki LGBT toplumunun devlet yetkilileri tarafından maruz bırakıldıkları şiddet ve sistematik taciz uygulamalarının yaşandığı bir ortamda gerçekleşiyor.

Türkiye'nin de imzaladığı uluslararası insan hakları sözleşmeleri altındaki yükümlülöklere aykırı olarak³ yasalarda açık ayrımcılık mevcudiyetini korurken, birçok yasa, hakimler ve savcılar tarafından ayrımcı bir şekilde yorumlanmakta ya da uygulanmakta ve lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin eşitlik hakkı ihlal edilmektedir. En önemlisi, Türkiye Anayasası'nda ve ulusal mevzuatta cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığı yasaklayan herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. 2002 yılından bu yana iktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetinin diğer ayrımcılık biçimleri ile mücadele ve temel insan haklarının korunması yönünde attığı adımların tersine LGBT bireylerin hakları gözardı edilmeye devam edildi. Bu durum, devlet görevlilerinin homofobik söylemleri ile daha da pekişti. Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Aliye Kavaf 2010 yılında “Eşcinsellik biyolojik bir bozukluktur, bir hastalıktır ve tedavi edilmelidir” demişti.⁴ Homofobik ve transfobik yaklaşımlar medyada da oldukça yaygın. Birçok kişi, cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle hem devlet hem de devlet dışı aktörler tarafından işyerlerinde, sağlık

kurumlarında, eğitim ve barınma alanında ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar.

Yaygın önyargılar ve lezbiyen, gey, biseksüel ve trans kadın ile erkeklerin şiddete ve ayrımcılığa uğrama korkusu, cinsel yönelimlerini işverenlerden, devlet görevlilerinden ve hatta ailelerinden saklamak zorunda kalmalarına neden olmaktadır. Özellikle lezbiyen ve biseksüel kadınlar, erkekler ile karşılaştırıldığında, nispeten daha düşük düzeyde ekonomik özerkliğe ve aile içinde daha az özgürlüğe sahip olmaları nedeniyle daha farklı sorunlar yaşamakta ve koruma mekanizmalarına daha sınırlı erişebilmektedirler. Yasa düzeyinde kadın erkek eşitliği sağlanmış olmasına rağmen, uygulamada ciddi oranda eşitsizlik hüküm sürmektedir. Kadınların maruz kaldığı bu çok yönlü ayrımcılık Türkiye'de lezbiyen ve biseksüel kadınların çoğunlukla yok sayılmalarına neden olmaktadır. Gey ve biseksüel erkekler cinsel yönelimlerini açıkça belirtmeleri durumunda şiddet ve ayrımcılık riski ile karşı karşıya kalmakta, erkeklik kalıplarını ihlal ettikleri yönünde dar bir algı oluşmaktadır. Cinsiyet kimliklerini önyargılı topluluklardan saklayamayan ya da saklamak istemeyen birçok trans kadın ve erkek, cinsiyet kimlikleri ve varsayılan cinsel yönelimleri nedeniyle en ağır şiddet biçimlerine ve hoşgörüsüzlüğe maruz kalmaktadırlar. Özellikle trans kadınlar istihdam konusunda ciddi engellerle karşılaşmakta ve birçok durumda yasadışı seks işçiliği yapmak zorunda kalmaktadırlar. Bu durum kendilerine yönelik önyargının bir kat daha artmasına neden olmakta ve kolluk kuvvetleri tarafından uğradıkları taciz için ek bir meşrulaştırma aracı olarak kullanılmaktadır. Yetkililer tarafından büyük oranda gözardı edilen, ancak en önemli sorunlardan biri de şiddet saldırıları ve cinayetler de dahil olmak üzere nefret suçlarının oldukça yaygın olmasıdır. Özellikle trans kadınlar nefret cinayetlerinin hedefi olmaktadır.

Yetkililerin bu konudaki tavırlarına (en iyimser şekliyle LGBT bireylerin haklarını görmezden gelmek ve en kötü haliyle ayrımcılık uygulamak) ve medya ile toplum içinde yaygın homofobi ve transfobi kültürünün varlığına rağmen, Türkiye'deki hak temelli LGBT örgütlerinin çabalarıyla önemli gelişmeler kaydedildi. Hoşgörüsüzlüğe karşı yaptıkları çalışmalar, ifade ve örgütlenme özgürlüklerinin tehdit edildiği bir ortam içinde gerçekleştirildi. Bu duruma rağmen, sürekli eylemlilikleri sayesinde, insan hakları konusunda yürüttükleri faaliyetler başkalarının da izleyeceği bir örnek olarak önümüzde duruyor. LGBT örgütleri⁵ farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerine yönelik hoşgörüsüzlük ile marjinalleşmiş kimliklere sahip kişiler ve topluluklara yönelik resmi hoşgörüsüzlük arasındaki bağı teslim ederek, Türkiye'de çok çeşitli insan hakları konularında çalışmalar yürüttü ve sivil toplum grupları ile işbirliği halinde çalıştı.

Uluslararası Af Örgütü ile Türkiye'de ve uluslararası boyutta işbirliği yaptığı dernekler, hükümetin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığı gözardı ederek ayrımcılıkla mücadele edilebileceği düşüncesini reddediyor. Uluslararası Af Örgütü, hükümeti, raporun tavsiyeler bölümünde belirttiği gibi, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli tüm ayrımcılık biçimlerini yasaklamak için Anayasa'yı değiştirmeye ve kapsamlı bir ayrımcılıkla mücadele yasası çıkarmaya çağırılmaktadır. Uluslararası Af Örgütü ve işbirliği halinde çalıştığı dernekler, yetkilileri, nefret suçlarını önlemek ve daha önce nefret saikiyle işlendiğinden şüphelenilen suçların etkin bir şekilde araştırılması için acil adımlar atmaya da çağırılmaktadır.⁶ Aynı şekilde, Uluslararası Af Örgütü, yetkilileri, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği dahil olmak üzere herhangi bir ayrımcılık yapılmaksızın herkesin ifade ve örgütlenme özgürlüğüne saygı duymaya ve bunu korumaya çağırılmaktadır.

METODOLOJİ

Bu rapor, Uluslararası Af Örgütü yetkililerinin 2011 yılı Ocak ve Haziran aylarında Türkiye'de Ankara, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul ve İzmir olmak üzere beş şehirde yaptığı araştırmaya dayanmaktadır. Bu süre boyunca Uluslararası Af Örgütü, 70'ten fazla lezbiyen, gey, bisekseül ve trans birey ile aileleri, avukatlar, aktivistler ve diğer kişilerle görüşmeler gerçekleştirdi. Raporda konu edilen bireysel vakalara dair bilgiler, ilgili kişilerle, bu kişilerin aileleri, destekçileri, arkadaşları ve birlikte çalıştıkları dernekler ve gruplar ile yapılan görüşmelere, dava belgelerine ve diğer resmi belgelere dayanmaktadır. Güvenlikleri nedeniyle farklı isimler kullanıldığı belirtilmediği sürece kişilerin isim ve yer bilgileri doğrudur. Bu rapor, araştırma sırasında en çok kaygı duyulduğu belirtilen konuları yansıtmakta ve kişilerin cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle karşılaştıkları tüm sorunları kapsamayı hedeflememektedir. Bunun yanında, hakları için mücadele eden kişilerin ayrımcılık ve taciz korkusu altında yaşamaları birçok ihlalin belgelenmesini engellemiştir. Uluslararası Af Örgütü tehditlere ve önyargılara rağmen cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği nedeniyle tehdit altında olan kişilerin haklarının sağlanması amacıyla deneyimlerini araştırmacılarla paylaşan herkese teşekkür eder. Rapordaki tavsiyeler, onların maruz kaldıkları ayrımcılık ve ihlallere karşı atılması gereken adımlarla ilgili görüşlerinden beslenmektedir.

Uluslararası Af Örgütü, araştırma süresince devlet yetkililerinin de görüşlerine başvurdu. Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Zafer Üskül ile bir görüşme yapıldı. İçişleri Bakanlığı, Emniyet Müdürlüğü ve Beyoğlu Belediye Başkanlığı'ndan yetkililerle de toplantı talebinde bulunuldu; ancak yetkililer Uluslararası Af Örgütü ile araştırma ziyareti süresinde görüşmek için uygun olmadıklarını belirttiler.

AYRIMCILIĞIN ÖNLENMEMESİ: HÜKÜMETİN DUYARSIZLIĞI VE YASAL KORUMALARIN EKSİKLİĞİ

“Anayasa değişikliği çalışmaları sırasında eşcinsellerin de talepleri oldu. Halen de geliyor. İstiyorlar diye verecek miyiz? Şu anki koşullarda mümkün değil, kamuoyu buna hazır değil.”

Burhan Kuzu, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Milletvekili ve Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı. ⁷

LGBT derneklerinin yıllardır sürdürdüğü mücadeleye rağmen⁸, cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığa uğramama hakkı konusunda ulusal mevzuatta herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Aynı zamanda, ceza hukukunda ve medeni hukukta bulunan bazı düzenlemeler, yargı mensupları tarafından ayrımcı bir şekilde kullanılmaktadır. Üst düzey politikacılar ve hükümet yetkilileri, bu yöndeki eşitlik taleplerini reddetmelerinin yanı sıra, LGBT bireylere yönelik ayrımcılığı körükleyecek homofobik açıklamalarda bulundular. Türkiye Cumhuriyeti yetkililerinin, cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri ne olursa olsun herkesin eşit haklara sahip olduğu ilkesini benimsemediklerini gösteren bir diğer işaret ise, uluslararası alanda, ayrımcılıkla mücadele konusundaki düzenlemelerde reformlar yapılması tavsiyelerini sürekli bir şekilde reddetmelerine ek olarak; LGBT bireylere yönelik koruma çağrısında bulunan önerileri imzalamayı reddetmeleri oldu. Türkiye ayrıca Avrupa Konseyi'ne üye ülkeler arasında, ayrımcılığın genel olarak yasaklanmasını öngören Avrupa İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi'ne Ek 12 No'lu Protokolü'nü onaylamayan sayılı ülkeler arasında bulunmaktadır.

Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin, aktivistlerin, akademisyenlerin çoğu, bu tür yasal korumaların eksikliğinin, cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle maruz kalınan ayrımcılığı pekiştiren en önemli etken olduğunu belirttiler.

HÜKÜMETİN DÜŞMANCA TUTUMU

Adalet ve Kalkınma Partisi, 2002 yılında iktidara gelmesinin ardından, çeşitli insan hakları konularında varolan korumaları sağlamlaştıran yasal reformlar gerçekleştirdi.⁹ Ancak bunun tam tersine cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığa uğramama hakkını koruyan tek bir düzenleme dahi yapılmadı. Aksine hükümet, bazı yetkililerin yaptığı ayrımcılık içeren açıklamalar ile arasına mesafe koymadı ya da özür dilemedi. Uluslararası Af Örgütü'nün

görüştüğü birçok aktivist, Kadın ve Aileden sorumlu Devlet Bakanı Aliye Kavaf'ın "eşcinsellik bir hastalıktır ve tedavi edilmelidir" açıklamasının yol açtığı sorunlardan bahsetti.¹⁰ Açıklamaya medya tarafından geniş yer verilmesine rağmen hükümet bu konuda ne bir açıklama yaptı ne de özür diledi. Bu tür homofobik açıklamalar münferit durumlar değil. 2003 yılında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi danışmanı iktidar partisine "eşcinseller üye olamaz", "ancak kendi partilerini kurabilirler" dedi.¹¹ Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu tarafından beyan edilen (alıntı için yukarıya bkz.) hükümetin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığı yasaklamak için yapılan baskıları kabul etmeyeceği yönündeki açıklama, hükümetin bu konudaki genel tavrını temsil etmektedir. Bu açıklamanın hemen ardından Komisyon'un bir başka üyesi AKP milletvekili Dengir Mir Fırat 21. yüzyılın LGBT bireylerin haklarının tanınması için çok erken olduğunu, belki 22. yüzyılda olabileceğini belirtti.¹² Toplumun böyle bir şeye hazır olmadığı yönündeki bu bakış açısı, Meclis İnsan Hakları Komisyonu Başkanı AKP milletvekili Zafer Üskül tarafından da Uluslararası Af Örgütü'nün 2011 yılı Şubat ayında kendisiyle yaptığı bir görüşmede belirtildi.¹³ Değişime karşı böyle bir direncin mevcut olduğu bu ortamda, reformlar için kampanya yürüten kişiler de baskı altına alındı: LGBT hakları konusunda kampanya yürüten sayılı gazetecilerden biri olan Kürşad Kahramanoğlu, *Birgün* gazetesine yazdığı bir yazıda "Burhan Kuzu geçtiğimiz yüzyıldan kalma bir politikacı, bu yüzyıldan değil" dediği için yargılandı.¹⁴

2010 yılı Mayıs ayında Türkiye'nin insan hakları sicilinin gözden geçirildiği Birleşmiş Milletler Evrensel Periyodik Değerlendirme sürecinde, Türkiye, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığın önlenmesi konusunda yapılan tavsiyeleri reddederek, (yasa tasarısının en son halinden çıkarılan) cinsiyet kimliği ibaresinin Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik yasa tasarısında zaten bulunduğunu belirtti.¹⁵ 2010 yılı Aralık ayında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından sunulan, cinsel yönelimleri nedeniyle yasadışı, keyfi ve yargısız infaza maruz bırakılmalarını kınayan tarihi yönergede oylamaya katılmadı.¹⁶ Yine, Türkiye'nin uluslararası düzeyde LGBT bireylerin haklarının korunmasını desteklemediği bir başka örnek de, Kolombiya hükümeti tarafından 85 ülkenin desteği ile Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na sunulan cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli şiddet biçimlerine ve insan hakları ihlallerine son verme konusunda yapılan ortak açıklamayı desteklememesi oldu.¹⁷

LGBT HAKLARI REFORMU YAPILMIYOR

Hükümetin bu düşmanca tutumu LGBT bireylere yasa düzeyinde koruma sağlanması için herhangi bir adım atılmamasını beraberinde getirmektedir. 2005 yılında yeni Türk Ceza Kanunu'nun çıkarılmasından önce, sivil toplumun, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığın önlenmesi için gerekli korumaların sağlanması yönündeki talepleri - iddialara göre Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in isteği ile - yasa tasarısını hazırlayanlar tarafından reddedildi.¹⁸ 2010 yılı Mayıs ayında, pozitif önlemler alınmasına olanak veren ayrımcılığın önlenmesi ile ilgili 10. maddede değişiklikler yapılmasını öngören Anayasa değişiklikleri Meclis tarafından kabul edildi.¹⁹ Ancak, ayrımcılığa karşı korumaların, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konularını da kapsamalarını sağlayacak bu fırsat elden kaçırıldı.

Hükümetin LGBT haklarının yasa düzeyinde korunması yönünde en büyük başarısızlığı "Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Yasa Tasarısı" konusunda yaşandı. 2011 yılı Mart ayında Türkiye'deki insan hakları örgütlerinin işbirliği ile hazırlanan tasarı kapsamlı bir ayrımcılıkla mücadele yasası olmayı amaçlıyordu. Tasarıda ayrımcılıkla mücadele standartlarının uygulanmasını sağlayacak bağımsız bir kurumun kurulması öngörülüyor. Ancak, tasarının 2011 yılı Mart ayında İçişleri Bakanlığı'nın internet sitesinde yayınlanan halinde, tasarımı

hazırlayanlar tarafından hem cinsiyet kimliği hem de cinsel yönelimi kapsayacak şekilde düzenlenen cinsel kimlik temelli ayrımcılığa karşı sağlanan koruma kaldırıldı.²⁰ Böylece, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığın yasaklanması konusunda gerçekleşecek önemli gelişmelerden biri bir kez daha reddedilmiş oldu.

YASALARIN AYRIMCI BİR ŞEKİLDE UYGULANMASI YA DA YORUMLANMASI

Türkiye yasaları, eşcinselliği hiçbir zaman yasaklamadı ya da eşcinsel birliktelikler için daha yüksek bir reşit olma yaşı koymadı.²¹ Ancak LGBT bireyler ceza ve medeni hukuk işlemlerinde cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle rutin bir şekilde ayrımcılığa maruz bırakılmaktadırlar.

Askerlik hizmeti gereklilikleri²² dışında (bkz. sayfa 17, Gey erkeklerin orduda yaşadıkları ihlaller bölümü), ulusal mevzuatta cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliği temelli ayrımcılık içeren düzenleme bulunmamaktadır. Ancak birçok yasa açıkça ayrımcılık içermemesine rağmen, yargı tarafından LGBT bireyler söz konusu olduğunda uygulamada ayrımcılık içerecek şekilde kullanılmaktadır. Örneğin, istihdam alanı ile ilgili olarak, Devlet Memurları Kanunu'nun 125. Maddesinde "yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmayı" yasaklayan düzenleme, memurları cinsel yönelimleri nedeniyle işten çıkarmak amacıyla kullanılmıştır.²³ Bu lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylere yönelik istihdam alanında uygulanan ayrımcılığın sadece bir yönünü göstermektedir (aşağıya bkz. İstihdam alanında ayrımcılık bölümü).

Ahlak kavramı da sıklıkla ayrımcı bir şekilde kullanılmaktadır. Medeni Kanun'da geçen bu kavram sıklıkla savcılar tarafından LGBT derneklerinin kapatılması istemi için kullanılmaktadır (bkz. sayfa 26, Örgütlenme özgürlüğü bölümü). LGBT konularının medya ve iletişim alanında işlenmesinin müstehcenlik ve genel ahlak konusundaki düzenlemelere aykırı olduğu düşünülmektedir. 2006 yılında, Ankara'da bulunan Kaos GL derneğinin çıkardığı bir derginin bir sayısının bütün baskıları, içinde müstehcen resimler olduğu ve genel ahlaka aykırı olduğu gerekçesiyle toplatıldı. Suçlamaları reddeden Kaos GL, tüm iç hukuk mekanizmalarının tükenmesinin ardından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurdu.²⁴ 2001 yılı Mart ayı itibarıyla, radyo ve televizyon yayınlarını izlemek, düzenlemek ve yaptırım uygulamakla sorumlu devlet kurumu Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), *Sex and the City 2* filminin haklarını satın alan bir televizyon kanalından bu konuda savunma istedi. Kurul, filmdeki gey evliliği ile ilgili sahnelerin "toplumun milli ve manevi değerlerine, Türk aile yapısına aykırı" olduğunu belirtti. Suçlu bulunduğu takdirde, kanal en az 10,000 Türk Lirası (4500 Avro) para cezasına mahkum edilecektir.²⁵

Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireyler şiddet suçlarından mağdur oldukları adli davalarda da ayrımcılığa uğramaktadır. Uluslararası Af Örgütü'ne duruşmalarla ilgili bilgilerin yasa dışı olarak elde edildiği gibi mağdurların ailesi ile paylaşılmadığı yönünde birçok vaka olduğu bildirildi. Ayrıca failler, suçu "haksız tahrik" altında işlediklerini iddia ettiklerinde - ki bu çoğunlukla mağdurların cinsel ilişkiye girmeyi teklif ettiği yönünde algılanmaktadır - indirimli cezalar almaktadırlar (bkz. sayfa 31, Nefret suçu işlendiğinden şüphelenilen vakalar bölümü).

Yukarıda bahsedilen bazı vakalarda yargı mensuplarının keyfi ya da ayrımcı gerekçelere yer verdikleri kararların da gösterdiği üzere, LGBT bireylerin hem ceza hukuku hem medeni hukuk işlemlerinde cinsel yönelimleri mahkemece bilindiği takdirde adalete erişimleri mümkün olmamaktadır.

Bu tür uygulamalar karşısında – hem yerel mahkemeler hem de temyiz mahkemelerinde – ayrımcılıkla mücadele konusunda uluslararası yasalar ve standartların uygulanmadığı açıkça görülmektedir. Hükümetin söylediğinin aksine, temel hak ve özgürlükler konusunda ulusal mevzuatın uluslararası standartlar ile çeliştiği durumlarda, uluslararası standartların uygulanmasını gerektiren Anayasa'nın 90. maddesi yasadaki boşlukları doldurmamaktadır. Maalesef bu maddenin lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin haklarına erişimlerinin sağlanmasında yetersiz olduğu görülmektedir.²⁶

UYGULAMADA AYRIMCILIK

Ayrımcılığa karşı yasa düzeyinde korumaların olmaması ve adalete erişememeleri nedeniyle ötekileştirilmiş lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin, devlet görevlileri tarafından olumsuz muameleyle karşılaşma riskleri oldukça yüksektir. Homofobik ve transfobik fikirlerin yaygınlığı da düşünülünce, bu durum LGBT topluluğunun bazı mensuplarının devlet görevlileri tarafından rutin ve sistematik olarak taciz edilmelerine neden olmaktadır. Trans bireyler ise, cinsel yönelimlerini açıklamak zorunda kalmayan lezbiyen, gey ve biseksüel bireylerle karşılaştırıldığında daha fazla görünür olmaları nedeniyle devlet görevlileri tarafından daha fazla taciz edilmekte, özellikle polis memurları tarafından şiddete uğramakta ve kamu hizmetlerine erişimleri engellenmektedir. Gey erkekler de askerlik hizmeti sırasında cinsel şiddet de dahil olmak üzere şiddete maruz kalmaktadırlar. LGBT mülteci ve sığınmacılar hala farklı sorunlarla karşılaşmaktadırlar: Devlete ve korumaya daha fazla muhtaç kişiler olarak çok yönlü ayrımcılığa uğramakta ve cinsel yönelim ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle çoğunlukla kendi ulusal topluluklarının destek ağlarından izole edilmektedirler. Bu tür ihlaller ile mücadele eden LGBT dayanışma dernekleri ise yetkililer tarafından açılan kapatma davalarıyla karşı karşıya kalmakta, ifade ve örgütlenme özgürlükleri tehdit edilmektedir.

POLİS ŞİDDETİ

"Başvurunu aldım. İstediyin kadar şikayet et. Hiçbir şey olmaz."

İzmir Alsancak Polis Merkezi'nde kötü muamele ile ilgili şikayet başvurusunda bulunmak isteyen trans bir kadının polis memurundan aldığı cevap

Trans kadınlar gözaltında polis tarafından şiddete uğramak konusunda uzun bir geçmişe sahiptir. Uluslararası Af Örgütü'ne verilen bilgiye göre birçok durumda, polis memurları kamusal alanlardaki trans kadınları seks işçisi olarak algılamakta ve dolayısıyla gözaltı, taciz ve bazı durumlarda fiziksel şiddet için bir hedef olarak görmektedir. Özellikle, İstanbul'un Beyoğlu ve İzmir'in Alsancak semtlerinde bulunan polis merkezleri, sokakta gözaltına alınan trans kadınlara kötü muamele ve işkence uygulamaları ile bilinmektedir. Yine böyle bir vaka hakkında nadir olarak açılan davaların birinde, Hortum Süleyman lakaplı Süleyman Ulusoy adlı bir polis memurunun 1996-1997 yılları arasında Beyoğlu Polis Merkezi'nde komiserlik yaptığı sırada dokuz trans kadına kötü muamele uyguladığı suçlamasıyla yargılanmıştı. Ancak dava sonuçlanmadan *Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun*" kapsamında ertelendi.²⁷ LGBT dayanışma derneği Lambdaistanbul'un 2010 yılında yaptığı araştırmaya katılan 104 trans kadının %89'u polis gözaltısında fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirttiler. Bu sayı, sözlü şiddet, küfür ve aşağılama gibi muameleler söz konusu olduğunda %97'ye çıkmaktadır. Araştırmaya katılanların %77'si cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtirken %86'sı polis gözaltına alınmaları ile ilgili bir kayıt tutmadığını belirtti.²⁸ Bu bulgular Uluslararası Af Örgütü'ne verilen bilgiler ile örtüşmektedir. Uluslararası Af Örgütü'nün 2011 yılının ilk aylarında görüştüğü trans kadınların hemen hemen hepsi daha önceki yıllarda polis merkezlerinde polisler tarafından cinsel şiddet de dahil olmak üzere aşırı fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirttiler. Muhtemelen son yıllarda polis merkezlerinde işkence ve kötü muamele uygulamalarının azalmasına bağlı olarak, ancak bundan daha önemlisi sokak gösterilerinde polis şiddetine karşı kampanya yürüten trans kadınların aktivizmi sayesinde

polis merkezlerindeki kötü muamele uygulamalarında ciddi bir azalma yaşandı. Ancak resmi gözaltı yerlerinde devam eden kötü muamele vakaları dışında, sokakta ya da resmi olmayan gözaltı yerlerinde çok sayıda kötü muamele vakası görülmeye devam etmektedir. Trans kadınlar, Uluslararası Af Örgütü'ne birçok vakada muhatap oldukları polislerin, yaşadıkları bölgeden sorumlu olmaya devam edecek olmaları nedeniyle, bunun olası sonuçlarından korktuklarından herhangi bir şikayette bulunmadıklarını söylediler. Şikayet başvurusunda bulunmuş daha önceki birçok kötü muamele iddiası etkin bir şekilde soruşturulmazken, birçok vakada polis memurları tarafından karşı suçlamalarda bulunuldu. İstanbul'un Beyoğlu semtinde bulunan Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ndeki sağlık görevlilerinin polis şiddetinin yol açtığı yaralanmaları belgelemeyi zaman zaman reddetmeleri de polisin cezasızlığını pekiştirmektedir.²⁹

Ankara'da bulunan Pembe Hayat LGBT Dayanışma Derneği'nin beş üyesi de 17 Mayıs 2010 tarihinde homofobi karşıtı bir etkinlikten dönerken arabalarının polis tarafından durdurulmasının ardından benzer bir deneyim yaşadılar (bkz. sayfa 15, Pembe Hayat Vakası). Bir diğer vaka İzmir'den Hasret'in başından geçti. Polis memurlarının kendisini yakaladığını ve İzmir Alsancak Polis Merkezi'ne götürmeye çalıştıklarını belirtti. Kendisini neden gözaltına almak istediklerini sorduğunda, ona şiddet uygulamaya başladıklarını ve merkeze götürmek için dövmeğe başladıklarını belirtti. Polis merkezine gittikten sonra da kendisini dövmeğe devam ettiklerini söyledi.

Uluslararası Af Örgütü 2007-2009 yılları arasında Beyoğlu semtinde gerçekleşen, şikayet edilmesine ve birinci elden kuvvetli kanıtlar olmasına rağmen, olaydan sorumlu kolluk kuvvetlerine karşı herhangi bir davanın açılmadığı 12 kötü muamele vakasının detaylarını inceledi.

PEMBE HAYAT

Pembe Hayat Ankara'da bulunan bir LGBT dayanışma derneğidir.

Geçen sene, polisin dahil olduğu olaylar sonucunda Pembe Hayat üyelerine karşı açılmış iki dava bulunmaktaydı. İlk olay Ankara'da 17 Mayıs 2010 akşamında dört Pembe Hayat üyesinin yolda seyir halindeyken polis tarafından durdurulmalarının ardından gerçekleşti.

Grubun polis tarafından durdurulmasının ardından olay yerine giden Uluslararası Af Örgütü Türkiye şubesinin bir üyesinin belirttiğine göre polis memurları herhangi bir açıklama yapmadan arabadan çıkmalarını söyledi. Aktivistler kimlik kartlarını verebileceklerini söyleyip arabadan inmeyi reddettiler ve Pembe Hayat'tan başka üyelere telefon ederek haber verdiler.

Uluslararası Af Örgütü üyesinin söylediklerine göre, polis olay yerine gelen kişilere karşı biber gazı sıkarak ve coplarla dövme suretiyle orantısız güç kullandı. Polisin, beş trans aktivistin dışarı çıkması için arabanın içine de biber gazı sıktığını belirtti. Bunun yanında bazı polis memurları mahalle sakinlerini trans aktivistlere karşı şikayette bulunmaları için teşvik etti.

Beş trans aktivist, Esat Polis Merkezi'nde gözaltına alındıktan sonra karşılaştıkları muamele ile ilgili polis memurları hakkında şikayette bulundu. Alınan bilgiye göre bırakılmalarının ardından beş aktivist Adli Tıp Kurumu'na giderek kötü muamele izlerini belgelemek istedi. Aktivistlerin polis memurları hakkında yaptıkları şikayet takipsizlikle sonuçlanırken, savcı aktivistlere polise "görevi yaptırmamak için direnme" suçlamasıyla soruşturma açtı. Açılan dava 24 Ekim 2010 tarihinde yapılan ilk duruşmada beraatle sonuçlandı.

Pembe Hayat'ın üç üyesine karşı açılan ikinci dava 19 Haziran 2010 tarihinde yaşanan bir olayın ardından, "görevi yaptırmamak için direnme", "hakaret" ve "kamu malına zarar verme" suçlamaları ile açıldı. Pembe Hayat'ın verdiği bilgiye göre, derneğin ikisi daha önceki olayda da yargılanmış üç gönüllüsü Ankara'da Bağlar caddesinde arabayla giderken polis memurları kendilerine doğru gelmeye başladı. İddianamede aktivistlerin kaçmaya çalıştıkları, polis arabasına girmek için direndikleri, birinin polis memuruna hakarete bulunduğu ve bir diğerinin bir polis memurunun eline vurarak telsizinin yere düşmesine ve zarar görmesine neden olduğu belirtilmektedir. Aktivistler bu suçlamaları reddederek polis tarafından maruz kaldıkları kötü muamele ile ilgili bir şikayette bulundular. Şikayet takipsizlikle sonuçlandı. 2011 yılı Mart ayında kendilerine açılan dava ise hala devam etmekteydi. Mahkum edildikleri takdirde aktivistler altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile karşı karşıya kalabilirler.

KEYFİ PARA CEZALARININ UYGULANMASI

Polis memurları tarafından Kabahatler Kanunu ve Trafik Kanunu'na dayanarak ceza kesilmesi, trans kadınları taciz etmekte temel bir yöntem olarak kullanılmaya başlandı.³⁰ Bu yasaların "trafiği engellemek" ya da "kamu düzenini bozmak" gibi gerekçelerle ceza kesmek amacıyla ayrımcı ve keyfi bir şekilde uygulanması, kişileri cinsiyet kimlikleri nedeniyle cezalandırmak amacıyla kullanılmaktadır. Trans kadınlar, Uluslararası Af Örgütü'ne alışveriş yapmak, kuaföre gitmek gibi gündelik işlerini yaparken yoldan gözaltına alınmalarının ardından kendilerine para cezaları verildiğini söylediler. Uluslararası Af Örgütü'ne İstanbul, Ankara ve İzmir'de bu yasaların kötüye kullanıldığını gösteren bu tür para cezaları ile ilgili resmi belgeler gösterildi. Uluslararası Af Örgütü'ne gösterilen, İzmir'de 2006 yılında bir ilçe polis merkezi tarafından çıkarılan bir belge, polis memurlarına sokakta bir travesti

gördüklerinde herhangi bir suç işlendiğine dair bir belirti olmasa da durdurup aramaları için yetki vermektedir. Bu durum tacizin sistematik bir hal aldığı göstermektedir. Belge “özellikle travesti tabir edilen şahıslar ile bu şahısların sebep olduğu her türlü olumsuzluğun önlenmesine yönelik olarak yürütülen çalışmalar” kapsamında belirlenen stratejileri listelemektedir. Belgeye göre, yapılan çalışmalara rağmen “travesti şahıslar, fuhuş yapan bayanlar, geceleri bölgeyi mesken tutmaya çalışan bimekan, balici/tinerci, psikopat tabir edilen şahıslar ve travesti şahıslarla bağlantılı olarak bölgeye gelen sair şahıslar” hala bölgede bulunmaktadır. Belge, polis memurlarına, “fuhuş yapan kadınlar”, “bimekan insanlar”, “tinerciler” ve “psikopatlar” yanında “travestileri” gördükleri yerde durdurup arama ve gerekirse gözaltına alma yetkisi vermektedir. Aktivistler, Uluslararası Af Örgütü’ne, gözaltına alınmalarının ardından trans kadınlara rutin olarak para cezası kesildiğini söylediler. Uluslararası Af Örgütü’nün İzmir’de görüştüğü aktivistler bu belgenin trans kadınların yaşadığı bir caddede sokağa çıkma yasağı ilan edilerek sokağı trafiğe kapatmak amacıyla kullanıldığını söylediler. Trans kadınları sokakta yakalayıp haklarında keyfi para cezaları verilmesi uygulamaları devam etmektedir.

Aktivistler, Uluslararası Af Örgütü’ne, trans kadınların gözaltına alındıklarında gerekçesini sormak gibi haklarını aramak için gösterdikleri çabaların, kötü muameleye maruz kalmalarına ve bazı durumlarda da haklarında dava açılmasına neden olduğunu söylediler (bkz. sayfa 14, Polis şiddeti bölümü ve sayfa 15, Pembe Hayat vakası).

Para cezalarının uygulanma sıklığı ve cezaların miktarları değişiklikler göstermektedir. Genel olarak 69 Türk lirası (30 Avro) para cezası verildiği bildirildi. Uluslararası Af Örgütü’ne, aynı gün içinde birkaç kez para cezasının kesilmesinin genel bir hal aldığı ve trans kadınların özellikle yaşadığı yerlerin dışındaki merkezi yerlerde para cezası alma riski altında olduğu belirtildi. Uluslararası Af Örgütü’ne İstanbul’da Trafik Kanunu uyarınca bir trans kişiye karşı kesilen ve binlerce Türk lirasına varan para cezalarını kanıtlayan 40’tan fazla belge gösterildi. Başka bir trans kadın Uluslararası Af Örgütü’ne, para cezaları nedeniyle vergi dairesine ödemesi gereken 300 lira (140 avro) ile ilgili bir belge gösterdi. Birçok trans kadın Uluslararası Af Örgütü’ne sürekli para cezası tehdidi altında olduklarını ve cezalardan dolayı büyük bir finansal yükün altına girdiklerini, birçoğunun çok düşük gelirleri olduğunu ve şehrin bazı yerlerine gitmekten korktuklarını ve bunun hareket özgürlüklerini ciddi bir şekilde sınırladıklarını belirttiler.

Avukatların bu tür cezalara yaptıkları itirazlar farklı sonuçlar verdi. Bazı durumlarda, ceza verilmesi için herhangi bir kanıt sunulmadığından para cezaları hakimler tarafından iptal edilirken, bazı durumlarda hakimler kanıt olmamasına rağmen, polislerin ifadelerine dayanarak yapılan itirazları reddettiler. Birçok trans kadın Uluslararası Af Örgütü’ne kendilerine çok sık para cezası kesildiği için artık birçoğunun itiraz yoluna gitmediğini ve para cezalarını da ödemediklerini söyledi. Para cezalarından kaynaklı borçlarını ödememeleri, haklarında dava açılmasına ve hapis cezası riski ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Bu borçlar, aynı zamanda, trans kadınların icra korkusu nedeniyle ikamet kaydı yaptırmamaları, banka hesabı açtırmamaları ve kredi kartı ile alışveriş yapamamaları gibi durumlar yaratarak günlük hayatlarında yaptıkları etkinlikleri sürdürmelerine engel olmaktadır.

İSTANBUL'DAN EBRU VE ELÇİN

Her ikisi de İstanbul'un merkezindeki Tarlabası mahallesinde yaşayan Ebru ve Elçin, Uluslararası Af Örgütü'ne, hem devlet yetkilileri hem de müşteriler tarafından maruz kaldıkları şiddet, taciz ve aşağılama ile ilgili deneyimlerini aktardılar. 52 yaşındaki Ebru 36 yıldır Tarlabası'nda yaşadığını, 24 yaşındaki Elçin ise İstanbullu olduğunu ve beş yıldır Tarlabası'nda yaşadığını söyledi.

Ebru önceki yıllar ile karşılaştırıldığında İstanbul'da trans kadınlara yönelik şiddetin düzeyinde bir azalma yaşandığını belirtti. Dört yıl öncesine kadar trans kadınların sokaktan alınıp Beyoğlu polis merkezinde kötü muameleye uğramalarının çok yaygın olduğunu söyledi. Kendisinin de polis merkezinde kötü muameleye uğradığını ve defalarca polis memurlarıyla cinsel ilişkiye girmeye zorlandığını belirtti. Ebru, polis memurlarının, son zamanlarda Tarlabası'ndaki trans kadınlara daha çok resmi olmayan gözaltı yerlerinde, örneğin polis aracı içinde gözaltı yerine götürülürken kötü muamele uyguladıklarını ya da Kabahatler Kanunu veya Trafik Kanunu uyarınca caydırıcı para cezaları verdiklerini söyledi.

Ebru, Uluslararası Af Örgütü'ne 2010 yılı Temmuz ya da Ağustos ayında yaşanan bir olaydan bahsetti. Tarlabası bulvarında başka bir trans kadın ile kaldırımın caddeye yakın tarafında yürürken, içinde üniformalı üç polis olduğu bir polis aracının yanlarında durduğunu, her ikisine de polis aracına binmeleri söylendiğini anlattı. Arabanın içindeyken kendilerine "ibne", "yavşak" gibi kelimelerle hakaret etmeye başladıklarını ve tokatlayarak, copla dövmeye başladıklarını söyledi. Bu süre boyunca İstanbul'un Okmeydanı semtine gelene kadar polis aracını sürmeye devam ettiklerini ve kendilerini otoyolda bıraktıklarını söyledi. Ebru, Uluslararası Af Örgütü'ne, şikayet etseler bile olayın soruşturulmayacağına inandıklarından ve polis memurlarının ceza almayacağını düşündüklerinden herhangi bir şikayette bulunmadıklarını söyledi.

Elçin, Uluslararası Af Örgütü'ne, 2010 yılı Aralık ayında sabah saat 3 civarında Tarlabası'nda ara bir sokakta yürürken, daha önceden tanıdığı ve polis olduklarını bildiği sivil giyimli beş altı adamın kendisine yaklaştığını söyledi. Kendisini kaba bir şekilde yanlarına çağırarak "S...r git ibne, nıyorsun burada, g...tünü mü s...yorlar, o... çocuğu?" dediklerini söyledi. Ellerindeki kalın sopaları göstererek kendisini dövmekle tehdit ettiklerini, daha sonra onu sokak ortasında yumruklamaya ve tekmelemeye başladıklarını söyledi. Şikayet başvurusu için sağlık raporu almak amacıyla hastaneye gitti. Röntgen çekilmesine ve vücudundaki dayak izlerini görmelerine rağmen, Elçin'e raporu verebilmeleri için gidip polis memurları ile birlikte gelmesi söylendi.

Elçin, Uluslararası Af Örgütü'ne önceki hafta yaşadığı bir saldırıdan da bahsetti. Tarlabası Bulvarı'nda üç müşteri ile bir arabaya bindiğini, İstanbul'un Asya yakasında Beykoz ilçesinde boş bir araziye gittiklerini ve ardından arabanın içindekilerin tanıdığı dört ayrı kişinin de oraya geldiğini söyledi. Elçin, erkeklerden birinin kafasına cep telefonu ile vurduğunu, ardından tecavüz ettiğini ve üzerindeki 200 TL'yi çaldığını söyledi. Daha sonra, erkeklerin onu yol kenarında bırakıp kaçtıklarını söyledi. Elçin bu olayı Uluslararası Af Örgütü temsilcilerine anlatırken, cep telefonu ile dudağına vurulduğu sırada dudağının kenarında oluşan kesik gösterdi. Şikayette bulunmadığını, bu tür şiddet vakalarının rutin olduğunu ve işlenen suç ya da failer ile ilgili güçlü deliller olsa bile polis memurlarının bu tür olayları soruşturmadığını söyledi.

Hem Elçin hem de Ebru, Uluslararası Af Örgütü'ne, polis memurlarının kendilerini Kabahatler Kanunu ve Trafik Kanunu'na dayanarak, düzeni bozmak ya da trafiğe engel olmak gerekçesiyle, sokaktan aldıklarını ve Beyoğlu Polis Merkezi'ne götürdüklerini, sadece trans oldukları ve doğrudan seks işçileri olarak algılandıkları için, haklarında keyfi para cezaları kesilmeye devam edildiğini söylediler. Elçin şu anda ödemediği cezalardan 200 ya da 300 TL (90 ya da 140 Avro) borcu olduğunu ve hakkında bir dava açılmasından ve cezayı ödemediği için

hapis cezası almaktan korktuğunu belirtti. Hem Elçin hem de Ebru, Tarlabası'nda yürürlerken kendilerine para cezası kesildiğini ve polis memurlarının sıklıkla asıl olarak gözaltına alındıkları yerler yerine başka yerleri kaydettiklerini söylediler. Ebru Uluslararası Af Örgütü'ne hakkında kesilen 19 ayrı para cezasını gösterdi. Cezalardan birinin kuaförden tam dışarı çıktığı sırada verildiğini, bir diğersinin ise İstiklal Caddesi'nde (İstanbul'un merkezinde yaya yolu) gözaltına alınmasının ardından trafiği engellemekten verildiğini ve bu cezanın Tarlabası'nda yürürken verilmiş gibi kaydedildiğini söyledi.

Yaşadıkları yerde polis tarafından maruz bırakıldıkları taciz ve şiddete rağmen, hem Elçin hem de Ebru İstanbul'da sadece Tarlabası'nda yaşayabildiklerini söylediler. Elçin daha önce Asya yakasında bir semtte oturduğunu ancak polisin, her gün evine baskın yaparak ve sürekli orada istenmediğini söyleyerek orada yaşamasını imkansız kıldığını belirtti. Elçin bunun sonucunda Tarlabası'na taşındı. Ebru, birçok trans kadın bu semtte yaşadığı için polis tacizini protesto amacıyla örgütlenebildiklerini ve burada diğer yerlere kıyasla kendilerini daha güçlü ve güvende hissettiklerini söyledi. "Kentsel dönüşüm" projesi çerçevesinde, kiradaki evlerinden çıkarıldıklarını ve bunun sonucunda daha savunmasız ve tacizlere daha açık hale geleceklerini söylediler (bkz. sayfa 22, Tarlabası Kentsel Dönüşüm Projesi).

GEY ERKEKLERİN ORDUDA YAŞADIKLARI İHLALLER

Türkiye'de 19-40 yaş arası bütün erkekler, 15 aya kadar askerlik hizmeti yapmak mecburiyetindedir. Askerlik hizmetine karşı sivil bir alternatif bulunmamaktadır.³¹ Türkiye vicdani ret hakkını tanımayı reddederek uluslararası insan hakları hukukunu ve standartlarını ihlal etmektedir.³² Uluslararası Af Örgütü'nün 2011 yılı başında görüştüğü gey erkekler, komutanları ve diğer askerler tarafından tehdit ve taciz edildiklerini, bazı durumlarda cinsel yönelimleri nedeniyle homofobik şiddete maruz kaldıklarını söylediler. Uluslararası Af Örgütü'ne, bu tür taciz deneyimleri ve orduda homofobik şiddete maruz kalma riski nedeniyle bir çok gey erkeğin haklarında dava açılması riskine rağmen askerlik hizmeti yapmak istemediklerini ya da cinsel yönelimleri nedeniyle muaf olmaya çalıştıkları belirtildi.

Yönetmeliklere göre, eşcinsellik "psikososyal bozukluk" olarak görüldüğünden ve bu nedenle bu kişiler "askerliğe elverişli" görülmediklerinden, gey erkekler askerlik hizmetinden muaf tutulabiliyorlar. Ayrımcılık içeren bu düzenleme kendi içinde insan hakları standartlarını ihlal etmektedir.³³ Buna ek olarak, gey erkeklerin, askerlikten muaf olabilmeleri için, eşcinsel olduklarını "kanıtlamaları" gerekmektedir. Kanıt sayılan şeyler arasında, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele konusundaki yasağın ihlali anlamına gelebilecek zorunlu anal muayene yaptırmak ya da özel hayatın gizliliği ihlali anlamına gelen kişiyi gey cinsel ilişki esnasında gösteren fotoğraf ya da video sunmak gibi şeyler bulunmaktadır. Bu aşağılayıcı süreçten geçmeyi reddeden gey erkekler ya da muafiyet tanınmayan kişiler askerlik hizmeti yaparken tehdit, aşağılanma ve şiddet riski altında olmaya devam etmektedirler.

TEHDİT, TACİZ VE TECRİT

Gey erkeklerin askerlik deneyimlerine bakıldığında, bazıları kimliklerini saklamayı başardığı için herhangi bir olumsuz bir muamele ile karşılaşmazken, bazılarının askerlik yaptıkları süre boyunca, taciz ve şiddet tehdidi altında yaşadıklarını görmek mümkün. Uluslararası Af Örgütü'ne, birçok vakada, güvenlikleri tehdit altında olduğu gerekçesiyle gey askerlerin komutanları tarafından tecrit altında tutulduğu bildirildi (bkz. sayfa 20, İzmir'den Asil vakası). Bazıları, cinsel yönelimlerine karşı fiilen bir ceza gibi düşünülerek kendilerine en kirli ve istenmeyen işlerin yaptırıldığını söylerken, bazıları homofobik taciz ve şiddet tehditlerine maruz kaldıklarını söyledi. Uluslararası Af Örgütü'ne, Kürt ya da sol görüşlü olduğu bilinen

askerlerin maruz kaldıkları gibi, geylerin de komutanlarından ya da diğer askerlerden şiddet görme riski altında oldukları belirtildi. Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü gey erkekler, tecavüz ya da diğer cinsel şiddet biçimlerine maruz kalmaktan korktuklarını ya da bu yönde tehditler aldıklarını söylediler.

“ASKERLİĞE ELVERİŞLİ OLMAMAK”

Askerlik hizmetinden muafiyeti değerlendirirken, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) uluslararası alanda kabul gören Akıl Hastalıkları Teşhis ve İstatistik Kılavuzu'nu kullanmaktadır. Ancak bu kılavuzun 1968 (DSM II) baskısı kullanılmaktadır. Buna göre, eşcinsellik psikososyal bir bozukluk olarak tanımlanmakta ve bu tür bir bozukluğa sahip olan kişilerin “askerliğe elverişli” olmadığı belirtilmektedir. Bunun tersine, Türkiye'deki sağlık uzmanlarının kullandığı 2000 basımı DSM IV eşcinselliği bir bozukluk olarak saymamaktadır. Muaf olabilmek için sunulması gereken “kanıt” ile ilgili olarak, Uluslararası Af Örgütü, cinsel yönelimin fiziksel muayene ile ya da cinsel ilişkiyi gösteren fotoğraf ya da video ile anlaşılamayacağını düşünmektedir. Örgüt, ayrıca bir doktorun hastanın rızası olmadan ve ikna edici bir neden olmadan (örneğin hastanın ya da etrafındakilerin hayati tehlike altında olması) dahili muayene yapmasının etik olmadığını düşünmektedir. Uluslararası Af Örgütü, bu tür bir muayenenin işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele yasağını ihlal edeceğini düşünmektedir.

Ayrıca, gey erkeklerin askerlik hizmetinden muafiyet için başvurmaları durumunda, ebeveynlerinin ifadelerinin alınması için çağrılmaları, cinsel yönelimlerini ailelerine açmamış gey erkekler için ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Muafiyet almalarının ardından, karar yerel yetkililere bildirilmektedir. Eğer kişinin ikamet kaydı köyde ya da küçük bir şehirdeyse, yerel yetkililerin orada yaşayanları doğrudan tanıma ihtimalleri olduğundan bu durum cinsel yönelimlerinin duyulmasına ve homofobik şiddet ya da taciz riskinin artmasına neden olmaktadır.

İş görüşmelerinde rutin olarak kişinin askerlik hizmetini yerine getirip getirmediğine dair bir belge istenmektedir. Bunun yerine muafiyet belgesinin sunulması iş teklifinin geri çekilmesine neden olabilmektedir (bkz. sayfa 22, İstihdam bölümü).

Askerlikten muaf olmak için başvuran gey erkeklerin muafiyet alıp alamayacakları net değildir. Uluslararası Af Örgütü, muafiyet hakkı tanınmayan gey erkekler ile de görüştü. Muaf olmak için başvurmaları, bu bilginin dosyalarında kalacağı anlamına gelmekte ve daha ciddi bir şiddet riski ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır (bkz. sayfa 19, İzmir'den Asil vakası). Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü başka bir kişi de kendisine muafiyet hakkı tanınmadığını ve askerlik yapmak zorunda kaldığını belirtti. Aldığı tehditler nedeniyle askerlikten kaçtı ve şu anda gözaltı, kovuşturma, hapis cezası alma ve firari durumda olduğu için yakalanma ile karşı karşıya bulunmaktadır.³⁴

İZMİR'DEN ASİL

Asil, Uluslararası Af Örgütü'ne zorunlu askerlik hizmetini yerine getirirken bir gey olarak karşılaştığı sorunları anlattı. Askerlikten muaf olmak için gereklilikleri yerine getirmeye çalışırken sözlü taciz, tecrit, şiddet tehditlerinin yanında aşağılayıcı ve ayrımcılık içeren sağlık muayenelerine maruz kaldığını anlattı. Başta kendisine muafiyet hakkı tanınmadığını, ancak askere alındıktan sonra ailesinin de desteğiyle cinsel yönelimi, "psikososyal bozukluk" olarak görüldüğünden askerlikten muaf tutulduğunu söyledi.

Asil, Uluslararası Af Örgütü'ne gey erkeklerin askerlikten muaf tutulduklarını bildiğini, askere çağırıldıktan sonra yetkililere gey olduğunu ve askerlik yapmak istemediğini söylediğini belirtti. Bunun ardından bir psikiyatriste yönlendirildi. Ancak askerliğe elverişli olduğuna karar verildi. Bunun üzerine kendisinden sorumlu askeri yetkililer, Asil'e "gayet sağlıklı bir Türk erkeğisin, askerliğini yapacaksın" diyerek, muaf tutulma talebini reddettiler.

Asil o sırada 21 yaşındaydı ve üniversite eğitimi olmadığından uzun dönem (15 ay) askerlik hizmeti yapmak durumundaydı. Uluslararası Af Örgütü'ne ilk ayını İzmir'de eğitim alarak geçirdiğini ve bu süre içinde olumsuz sonuçlarından korktuğu için gey olduğunu sakladığını söyledi.

Ancak bu durum, askerlik hizmetinin kalanını yapacağı bölüğe gönderildikten sonra değişti. İlk haftanın herhangi bir olay yaşanmadan geçtiğini ancak daha sonra diğer askerlerin kendisini "top", "ibne" gibi homofobik bir dille sözlü olarak taciz etmeye başladıklarını söyledi. Asil, tehdit altında hissettiğini ancak bu durumu değiştirmek için hiçbir şey yapamayacağını düşündüğünü söyledi. Bu sıralarda, bölük komutanının kendisini yanına çağırdığını ve kendisine açıklamak istediği bir şey olup olmadığını sorduğunu söyledi. Asil, Uluslararası Af Örgütü'ne komutanın dosyasındaki bilgileri bildiğini, gey olduğu için askerlikten muaf tutulmak için başvurduğunu anladığını; ancak diğer askerler tarafından maruz kaldığı homofobik tacizin, bu bilgi onlarla paylaşıldığı için mi yoksa başka bir şekilde onun gey olduğunu anladıklarından mı başladığını bilmediğini söyledi. Anlattığına göre, Asil, komutana askerlik hizmetinden muaf olmak için başvurduğunu ancak reddedildiğini söyledikten sonra komutan, diğer askerlerin kendisine yönelik davranışlarından dolayı askerlik hizmetini tamamlamasının çok zor olacağını ve bir şey yapılması gerektiğini söyleyip Asil'i testler yapılması için askeri hastaneye sevketti.

Asil hastaneye sevk edildiğinde, psikiyatristin gey olmakla seks işçiliği yapmanın aynı şey olduğunu düşündüğünden daha önce seks işçiliği yapıp yapmadığını, dolayısıyla sabıkası olup olmadığını sorduğunu söyledi. Psikiyatrist Asil'e gey olduğunu gösterecek bir kanıt sunması gerektiğini, bölükten biriyle cinsel ilişkiye girdiği sırada yakalanırsa bunun olabileceğini ama bunun da hapis cezası ile sonuçlanabileceğini ve cinsel yönelimini bir şekilde "belgelemesi" gerektiğini söyledi. Asil askerlikten muaf tutulmak için böyle şeyler yapmak istemediğini söyleyerek bölüğüne geri döndü.

Komutanla tekrar görüştüğünde komutan ona muaf tutulmak için seçebileceği ihtimalleri düşünmesi için bir haftası olduğunu söyledi. Hastaneye sevk edilmesi Asil'in üzerindeki baskıyı azaltacağı yerde, bölükteki herkes, gey olduğu için askerlikten muaf tutulmak amacıyla askeri hastaneye sevk edildiğini öğrendiğinden durumu gittikçe daha da kötüleştirdi. Askerlerin kendisini dövmekle tehdit ettiğini ve tecavüze uğramaktan korktuğunu belirtti. Kendisine yönelik şiddet tehditlerinden dolayı, komutan kendisini bölükteki diğer askerlerden ayrı bir koğuşa kapattı. Tek başına kaldığı koğuştan gece gündüz dışarı çıkmasına izin verilmedi. Asil koğuştaki tek başına bir hafta tutulduğunu, ardından komutan ile görüştüğünü ve kanıt getirmek için izin istediğini söyledi. Komutan ona bir hafta izin verdi.

Asil, komutana ilişkide olduğu bir LGBT derneğine gideceğini, onlardan bir mektup alacağını, evinden kendisi

ve arkadaşları ile ilgili bir haberin yayınladığı bir gey dergisini getirebileceğini söyledi. Aynı zamanda, eğer askerlik hizmetinden muaf tutulması için bu gerekiyorsa, cinsel ilişki sırasında çekilmiş bir fotoğrafını da getirmeye hazır olduğunu söyledi.

Asil izinde bulunduğu sırada kendisine prosedür konusunda ve ne yapması gerektiği ile ilgili bilgi verebilecek aktivistlerle görüştü. Onun adına askeri şube ile de görüşüldü. Bir hafta sonra bölüğe döndüğünde, dışarıdan müdahale sayesinde komutanın kendisine yönelik davranışlarında iyileşme olduğunu ve diğerlerinden ayrı, tecrit halinde tutulmadığını, diğer askerlerin ona zarar vermemeleri için uyarılmalarının ardından onlarla aynı koğuşa konulduğunu belirtti. Yeniden askeri hastaneye sevk edilme prosedürü de hızlı bir şekilde yerine getirildi. Asil, hastaneye sevk edildikten sonra "erkek erkeğe ilişkiye girdiğine" dair bir rapor verildiğini söyledi. Rapor sonucunda İstanbul'da bir askeri hastaneye sevk edildi. Asil gerekli belgeleri toparlayabildi ancak en önemlisi ailesinden aldığı desteği. Annesinden de oğlunun gey olduğunu doğrulaması istendi. Bunun ardından, doktor heyeti Asil'in "psikososyal bozukluk" nedeniyle "askerliğe elverişli olmadığına" karar verdi.

İSTİHDAM VE BARINMA HAKKINA ERİŞİM

Türkiye'de yasalar, ticaret yaparken ya da bir hizmetin icrası ya da bir hizmetten yararlanılması gibi durumlarda ayrımcılığı yasaklamaktadır. Fakat cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, koruma sağlanan ayrımcılık temellerinden sayılmamaktadır.³⁵ Yasal korumadaki yetersizliğe, devlet görevlileri tarafından cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle taciz edilmeleri ve hedef gösterilmeleri de eklenince LGBT bireylerin kamu hizmetlerinden yararlanabilmeleri genel olarak engellenmektedir. Bu durum, ayrıca, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere³⁶ aykırı bir şekilde, istihdam ve barınma hakkına erişimlerini de engellemektedir. Diğer alanlarda olduğu gibi, trans bireylerin daha fazla görünür olması birçok durumda ayrımcılığa daha fazla maruz kalmalarına neden olmaktadır. Ancak, lezbiyen, gey ve biseksüel bireyler de rutin bir şekilde ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

BARINMA HAKKINA ERİŞİM

Trans kadınlar, şimdiye kadar birçok defa yetkililer tarafından evlerinden zorla çıkarılma tehditleri ile karşı karşıya kaldılar. Trans kadınlar, Uluslararası Af Örgütü'ne, birçok defa, eğer şehrin lüks semtlerinde yaşamak isterlerse, bu tür yerlerin kendileri gibi "istenmeyen kişilerin" yaşamalarına uygun olmadığını düşünen polis tarafından taciz edebileceklerini söylediler. Diğer durumlarda, trans kadınların daha fazla güvenlik, dayanışma ve destek sağlama arayışıyla bir araya geldikleri mahallelerde ise polis onları özellikle hedef almaktadır. Örneğin, Türkiye'de en büyük trans nüfusun yaşadığı İstanbul'da, yetkililerin mahalleleri "temizlemek" amacıyla düzenledikleri operasyonlar, trans kadınların birçok yerden zorla çıkarılmalarına neden olmaktadır. Evlerinden zorla çıkarılan trans kadınların çoğu, zaten daha önce yaşadıkları şehirlerde maruz kaldıkları transfobi nedeniyle İstanbul'a göç etmek zorunda kalanlardan oluşmaktadır. Bu konuda en bilinen örnek, İstanbul'da 1996 yılında BM Habitat II Konferansının hemen öncesinde, birçok trans kadının yaşadığı Cihangir semtinde bulunan Ülker Sokak'taki trans kadınların evlerinden dövülerek çıkartılıp gözaltına alınmalarıydı.³⁷

Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü trans kadınlar, şehrin bir yerinden nasıl zorla çıkarıldıklarını ve daha sonra gittikleri yerlerin polis tarafından sürekli yapılan baskınlar nedeniyle nasıl yaşanmaz hale geldiğini anlattılar (bkz. İstanbul'dan Elçin ve Ebru). İstanbul'daki trans kadınlar, Uluslararası Af Örgütü'ne sadece Tarlabası'nda rahat yaşayabildiklerini belirttiler. İzmir'de ise Alsancak ve Halil Rifat Paşa'nın küçük birer bölümü, trans kadınların evlerine polis tarafından sürekli baskın yapılmadan yaşayabildikleri alanlar olarak gösterildi. Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü bütün trans kadınlar, birçok durumda

ev sahipleri doğrudan bir trans kişiyle görüşmek istemediklerinden ev kiralamak için trans olmayan bir kişiye ihtiyaç duyduklarını belirttiler.

Trans kadınlar, bu yerlerde bile, evlerinin fuhuş amacıyla kullanıldığı şüphesiyle polis tarafından baskın yapılması tehdidi altında olduklarını söylediler. Trans kadınlar, Uluslararası Af Örgütü'ne polis memurlarının bütün trans kadınları seks işçisi olarak görmeleri nedeniyle, seks işçiliği yapmayan ya da ya da kendi evlerini bu iş için kullanmayan kadınların evlerinin bile polis tarafından baskın yapılması riski altında olduğunu belirttiler. Trans kadınlar ayrıca polis memurlarının evlerinin fuhuş için kullanıldığını göstermek amacıyla sahte deliller düzenlediklerini belirttiler. Ayrıca, polis baskınlarını takiben çıkarılan kararlar uyarınca evlerinin üç ya da olağanüstü durumlarda altı ay mühürlendiğini belirttiler. İzmir'deki aktivistler polis memurlarının bilinen trans aktivistlerin evlerine baskın düzenleyerek "eğer böyle devam ederseniz, burada yaşamınıza izin vermeyiz" dediklerini belirttiler (bkz. sayfa 26, Örgütlenme özgürlüğüne yönelik ihlaller).

TARLABAŞI KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ

İstanbul'un Tarlabası semtinde yaşayan trans kadınlar, yeni bir tehdit ile karşı karşıya. İstanbul'da trans kadınların rahat bir şekilde yaşayabildiği tek yer olarak görülen bu semtte yaşayan hem trans kadınlar hem de semtin diğer sakinleri, kentsel dönüşüm projesi nedeniyle evlerinden çıkarılma riski ile karşı karşıya bulunmaktadır. Devletin finanse ettiği bu proje kapsamında, bölgedeki tarihi evler yenilenecek ve diğer evler daha yüksek değerinde evlerin yapılabilmesi için yıkılacak.³⁸ Projenin bir sonucu olarak, aralarında yıllardır orada yaşayan trans kadınlar, Romanlar ve 1990'lı yıllarda Türkiye'nin güneydoğusundaki köylerinden zorla göç ettirildikten sonra Tarlabası'na yerleşen Kürtler gibi grupların da olduğu birçok kişi evlerinden çıkarılma tehdidi altında kalacaklar. Uluslararası Af Örgütü'ne, 100'den fazla trans kadının proje yapılacak alanda yaşadığı ve evlerinden çıkarılma tehdidi altında oldukları söylenmiştir. Aralarında ev sahibi olan trans kadınlara ise, belli bir düzeye kadar danışıldığı ve evlerini kaybetmeleri karşılığında tazminat önerildiği bildirildi.³⁹ Ancak, semtte yaşayan diğer kişiler gibi trans kadınların büyük bir çoğunluğu da o bölgedeki kiraların düşük olması ve yaşamlarını sürdürebilmek için evlerinin Beyoğlu'na yakın olmasının önemi nedeniyle bu bölgeye bağlı durumdadırlar. Uluslararası Af Örgütü'ne, oturdukları evler kendilerine ait olmadığı için tahliye edilmelerine bir alternatif sağlanmadığını, proje sürecinde kendilerine danışılmadığını, barınabilecekleri alternatif yerler konusunda bir bilgi verilmediğini ve herhangi bir tazminat sağlanmadığını söylediler.

Tahliye edilme tehdidi altında olan trans kadınlardan biri olan ve 10 yıldır Tarlabası'nda yaşayan Özge, Uluslararası Af Örgütü'ne, yerel yetkililerin ya da projeyi yürüten özel şirket yetkililerinin kendisi ile iletişim kurmadıklarını belirtti. Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü diğer kiracılarla benzer bir şekilde, Özge de, yetkililerin sadece binaların sahiplerine bilgi verdiğini ve kiracıların sadece mülk satılıp tahliye kararı çıktığında ve binayı terk etmeleri için 15 gün süreleri kaldığında yetkililerden resmi bir yazı aldıklarını söyledi. Özge, Uluslararası Af Örgütü'ne kiracılara herhangi bir tazminat ödenmediğini ve kendilerine uygun bir barınma imkanı da sunulmadığını söyledi.⁴⁰ Yetkililer tarafından bu konuda kendilerine bilgi verilmemesine rağmen, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) tarafından büyük bir olasılıkla alternatif barınma olarak sunulacak Kayabaşı'nda bulunan konutların, çok pahalı olmaları ve çalıştıkları bölge olan Tarlabası'ndan toplu taşıma ile üç saat uzaklıkta olması dolayısıyla, Tarlabası'nda yaşayan trans kadınlar için uygun olmadığını söyledi. Tarlabası'nda yaşayan diğer kiracılar gibi, Özge de toplu taşıma ücretinin yüksekliği dolayısıyla daha önce çalıştıkları şekilde çalışmaya devam etmelerinin imkansız olduğunu söyledi. Uluslararası Af Örgütü,

Tarlabaşı Kentsel Dönüşüm Projesi alanında yaşayan diğer kiracılar gibi trans kadınlara da yeterince danışılmamasından ve kendilerine tazminat ya da yeterli alternatif barınma sağlanmamasından endişe duymaktadır.

İSTİHDAM

“Öğrendikleri takdirde, müşterileri rahatsız edersin.”

Bir gey bireye işe alınmama nedeni olarak söyleniyor.

Diğer yasa alanlarında olduğu gibi, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılık, İş Hukuku'nda da yasaklanmamıştır.⁴¹ Mahkemeler, cinsel yönelimi dolayısıyla işten çıkarılan çalışanların başvurularının incelendiği davalarda, işten çıkarılmalarının haksız olduğu kanaatine varmadı. İstihdam alanında lezbiyen, gey ve biseksüel bireylere yönelik ayrımcılık rutin. Uluslararası Af Örgütü'nün bu gruplar içinden görüştüğü herkes, kamu ya da özel sektörde işlerini kaybetmekten korktukları için kimliklerini saklamak zorunda hissettiklerini söyledi. Trans kadınların çoğu, iş olanaklarına çok sınırlı erişimlerinin olması nedeniyle, hayatlarını sürdürebilmek için seks işçiliğine yönelmek zorunda kalıyorlar.

Kaos GL Derneği tarafından yapılan bir araştırmaya göre, araştırmaya katılan lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin %33'ü cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliği nedeniyle işe alınmadıklarını belirttiler.⁴² Uluslararası Af Örgütü'ne, askerlik hizmetinden muaf tutulan gey erkeklerin iş alanında karşılaştıkları ayrımcılığın en temel nedenlerinden birinin işe alınmak için askerlik hizmetini yerine getirmiş olduğuna dair bir belge istenmesi olduğu belirtildi. Askerlik hizmetini tamamlamış olduğuna dair belge iş teklifi yapılmadan önce istenmektedir. Belgede muaf tutulma nedenleri yazılmamış olsa bile, cinsel yönelimleri nedeniyle muaf tutuldukları yönünde oluşan kanı, işverenlerin bu nedenle kendilerine iş vermemelerine neden olmaktadır.

Bilinen bir vakada, futbol hakemi Halil İbrahim Dinçdağ'ın askerlikten muaf tutulmasının ardından, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Türkiye Futbol Federasyonu (hakemlere lisans veren kurum) 2009 yılı Mayıs ayında cinsel yönelimi ile ilgili basına açıklama yapınca iş bulması imkansızlaşmıştı. Bu açıklamanın ardından, futbol hakemi olarak 14 yıl çalışmış olmasına rağmen iş bulamadı. Halil İbrahim Dinçdağ Türkiye Futbol Federasyonu'na uğradığı zarar için tazminat davası açtı. İlk duruşma 22 Şubat 2011 tarihinde görüldü. 2011 yılı Mart ayında dava hala devam ediyordu. Uluslararası Af Örgütü'ne sunulan diğer bir vaka, bir iş görüşmesinde askerlik hizmetini yapıp yapmamış olduğu sorulduğunda gey olduğunu ve askerlikten muaf tutulduğunu söyleyen bir kişi ile ilgili. İş kendisine verildikten sonra, şirketin insan kaynakları bölümü kendisini arayarak “müşteriler öğrenirse, onları rahatsız edersin” dedi. Uluslararası Af Örgütü'nün aldığı bilgiye göre, bu vakaların yanısıra, istihdam alanında herhangi bir korumanın mevcut olmayışı, işverenlerin herhangi makul bir gerekçe öne sürmeksizin - kişiler çoğunlukla bunun cinsel yönelimlerinden kaynaklandığını bilmesine rağmen - çalışanları işten çıkarabilmeleri anlamına geliyor.

Kamu sektöründe genel olarak işten çıkarılmalara karşı daha fazla koruma mevcut. Bu, çalışanların işten çıkarılmaları için gerekçelerin sunulması ve bu karara itiraz mekanizmalarının daha erişilebilir olması anlamına geliyor. Ancak buna rağmen, kamu sektöründe işten çıkarılan gey erkeklere, gey oldukları için işten çıkarıldıkları açıkça belirtildi. Uluslararası Af Örgütü'nün gördüğü dava belgelerine göre İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin

Kurulu 20 Nisan 2004 tarihinde bir polis memurunun bir erkekle anal ilişkiye girdiğine dair kanıtları dinledikten sonra işten çıkarılmasına karar verdi. Karar, 657 No'lu Devlet Memurları Kanunu'nun "memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunma" fiilini düzenleyen 125. maddesine dayanmaktadır. Polis memurunun karara itiraz etmek için başvurduğu idari mahkeme, işten çıkarma kararının hukuka aykırı olmadığına karar vererek Yüksek Disiplin Kurulu'nun kararını onadı. İdare Mahkemesi'nin kararı daha sonra en yüksek idari temyiz mahkemesi olan Danıştay tarafından onanarak iç hukuk mekanizmaları tüketilmiş oldu. Bu vakanın ve yine bir polis memuru ile ilgili benzer bir başka vakanın dışında, 2009 yılında "eşcinsel ilişki yaşadığı" gerekçesiyle Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu kararı ile bir öğretmenin işten çıkarılmasında da aynı maddeye gönderme yapıldı. Aynı şekilde yerel idari mahkeme, kararı hukuka aykırı bulmadı ve itirazı reddetti.

Trans kadınların durumları ile ilgili olarak, Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü kişilerin büyük çoğunluğu, başka bir iş bulamadıkları için seks işçisi olarak çalışmak zorunda kaldıklarını söyledi. Çalıştıkları sırada cinsiyetlerini değiştiren trans bireyler, bunun hemen ardından işlerinden çıkarıldıklarını söylediler. Bu bulgular Lambdaistanbul'un İstanbul'da yaşayan trans kadınlar ile ilgili yaptığı bir araştırma ile de örtüşmektedir. Bu araştırmaya katılan 90 trans kadına neden işlerinden ayrıldıkları sorulduğunda, yüzde 42'si zaten işten çıkarılacaklarına inandığı için, yüzde 30'u işten çıkarıldıkları için, yüzde 29'u terfi alamadıkları için ve yüzde 24'ü istifa etmeye zorlandıkları için işten çıktıklarını söyledi.⁴³ Aktivistlerin - trans kadınların iş bulabilmeleri için belediye yetkilileri ile görüşmeler yapmak gibi - harcadıkları olağanüstü çabaya rağmen herhangi olumlu bir sonuç alınamadı. Örneğin, devletin sağladığı mesleki eğitim kursuna katıldıktan sonra, sağlık personeli olma hakkı kazanan trans bir kadın, herhangi bir hastanede iş bulamadı. Dolayısıyla, istihdam alanına erişimlerinin engellenmesi sonucunda trans kadınların büyük çoğunluğu için tek seçenek kayıtdışı ve tehlikeli seks işçiliği yapmak olmaktadır. Müşterileri tarafından öldürülen trans seks işçileri ya da şiddet gördüğünü söyleyen trans seks işçilerinin ifadeleri seks işçisi olmanın taşıdığı riskleri göstermesi bakımından önemlidir (bkz. sayfa 31, Lezbiyen, gey, bisekseül ve trans bireylere yönelik şiddet suçları). Trans kadınlar, Uluslararası Af Örgütü'ne, devlet nezdinde kadın olarak görülmedikleri için (sadece kadınlar yasal olarak seks işçisi olarak çalışabilmektedirler) ve kayıtlı seks işçiliği yapmalarına izin verilmediği için, genelevlerde çalışan kadınlara kıyasla daha büyük şiddet riski altında olduklarını söylediler.⁴⁴ Uluslararası Af Örgütü, seks işçiliğini düzenleyen yasaların diğer yasalar gibi cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılık yapmaması gerektiğini düşünmektedir.

DİĞER HAKLARA ERİŞİMLERİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Lezbiyen, gey, bisekseül ve trans bireyler Uluslararası Af Örgütü'ne, devlet görevlilerinin homofobik ya da transfobik tavırlarından korktukları için sağlık hizmetine erişemediklerini ya da görevlilerin cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle hizmet vermeyi veya tedavi etmeyi reddetmeleri gibi nedenlerle, kamusal hizmetlere erişimlerinin oldukça kısıtlı olduğunu söylediler.

Trans bireyler, yetkililer ile kimlik kartlarını göstermeleri gereken her temaslarında, görünüşleri nüfus cüzdanında belirtilen cinsiyete uymadığı için sorun yaşadıklarını söylediler. Türkiye'de kadınlara pembe, erkeklere de mavi nüfus cüzdanı verilmektedir. Nüfus cüzdanında belirtilen cinsiyet, sadece cinsiyet değiştirme operasyonlarını takiben değiştirilebilmektedir. Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü trans bireylerin saydıkları

sorunlar arasında, rutin kimlik kontrolü sırasında taciz edilmeleri (bkz. sayfa 36, Diyarbakır'da İrmak vakası ve sayfa 26, İstanbul'da Rüzgar vakası) ve hizmet almalarının engellenmesi bulunmakta.

Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü trans bireyler, özellikle trans kadınlar, sağlık hizmetlerine erişimlerinin de oldukça sorunlu olduğunu belirttiler. İstihdam edilmemeleri ve düşük gelirleri nedeniyle trans kadınların büyük çoğunluğunun devlet tarafından sağlanan ya da özel sağlık sigortaları bulunmamaktadır.⁴⁵ Trans kadınlar, Uluslararası Af Örgütü'ne cinsiyet kimlikleri nedeniyle sağlık hizmetine erişimlerinin reddedildiğini belirttiler. Trans erkekler ve kadınlar Uluslararası Af Örgütü'ne ameliyatın maliyeti nedeniyle cinsiyet değiştirme ameliyatı için başvurmadıklarını söylediler. Diğerleri ise cinsiyet değiştirme gerekliliklerinin bir parçası olarak üreme yeteneklerinden yoksun bırakılmaları zorunluluğu nedeniyle ameliyat olmayı reddettiklerini söylediler.⁴⁶

Trans bireyler, Uluslararası Af Örgütü'ne cinsiyet kimlikleri nedeniyle eğitimlerini bırakmaya zorlandıklarını, örneğin nüfus cüzdanlarındaki cinsiyetleri görünüşlerine uymadığı için üniversite binalarına girmelerine izin verilmediğini belirttiler.⁴⁷

İSTANBUL'DAN RÜZGAR

Rüzgar, Türkiye'de trans erkeklerin dayanışması amacıyla kurulmuş Voltrans grubundan bir trans aktivist. Voltrans Türkiye'de LGBT hakları üzerine yapılan kampanyalara katılmaya başlamış görece yeni bir grup. Rüzgar'ın aktardığı trans kadın ve erkeklerin yaşadıkları insan hakları ihlalleri arasında şunlar bulunmaktadır: Cinsiyet değiştirme ameliyatlarının kişinin üreme yeteneğinden yoksun bırakılması gerekliliğinden kaynaklanan sorunlar; kişinin cinsiyetini değiştirmesinin akıl sağlığı açısından zorunlu olduğunun iki yıl terapi ardından sağlık kurulu raporu ile desteklenmesi gerekliliği; cinsiyet değiştirme ameliyatlarını yapan doktorların bu konuda uzman olmaması ve kimlik kartlarını değiştirirken yaşadıkları zorluklar.

Rüzgar, Uluslararası Af Örgütü temsilcilerine polis memurları ve diğer kişiler tarafından uğradığı taciz olaylarını anlattı.

Olaylardan biri, 2011 yılı Ocak ayında, saat akşam 9 sıralarında Rüzgar, Almanya'dan bir arkadaşı ile Tepebaşı (İstanbul'un merkezinde Beyoğlu belediyesi sınırları içinde) TRT stüdyolarının yakınında bir otoparktayken yaşandı. Rüzgar'ın anlattığına göre ilk başta sivil giyimli bir polis memuru rutin kimlik kontrolü için yanlarına yaklaştı. Polis memuru, nüfus cüzdanına⁴⁸, daha sonra da Rüzgar'a baktı ve nüfus cüzdanının ona ait olduğuna inanmadığını söyledi. Polis memuru Rüzgar'ın ellerine bakmaya çalıştı ve bu sırada parmaklarını geriye doğru itti. Rüzgar bunun ne anlama geldiğini anlayamadığını söyledi. Daha sonra dört beş polis memuru daha yanlarına geldi. Rüzgar'ın kimlik numarasını kontrol ettirdikten sonra, Rüzgar reddetmesine rağmen daha önce uyuşturucudan yakalandığını iddia ederek Polis Merkezi'ne götürüleceklerini söylediler. Memur, nüfus cüzdanının sahte olduğu konusunda diretti. Sivil giyimli başka bir polis memuru nüfus cüzdanı üzerindeki mühürü kontrol etti. Rüzgar'a başka bir kimlik kartı göstermesini söylediler ve o da üniversite kimlik kartını gösterdi. Bu sırada etraflarında toplanan kalabalık ve Rüzgar'ın arkadaşı da tartışmaya katıldı. Rüzgar'ın ve arkadaşının cinsiyet kimliği de tartışılmaya başlandı. Bir polis memuru Rüzgar'ın saçına dokunarak saçının gerçek olup olmadığını sordu (uzun rasta saçları var). Tartışma 15-20 dakika kadar devam etti ve Rüzgar ile arkadaşının park yerinden ayrılmasıyla son buldu.

İstanbul ve diğer şehirler arasındaki fark sorulduğunda, Rüzgar, Uluslararası Af Örgütü temsilcilerine ilk defa

2009 yılında İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde Galatasaray semtinde dövüldüğünü söyledi. Rüzgar bir adamın kendisine "Tipine bak." dediğini ve kendisinin "Ne bakıyorsun?" diye cevap verdiğini söyledi. Anlattığına göre, adam "Dayak mı yemek istiyorsun?" diyerek Rüzgar'a yaklaştı ve yumruk attı. Rüzgar'ın dudağı yarıldı. Rüzgar'ın arkadaşları da olaya karışarak "Bir kadına vuramazsın." dediklerinde, adam "Bu kadın mı?" diye cevap verdi. Saldıran kişinin arkadaşları da tartışmaya karıştı. Rüzgar Beyoğlu Polis Merkezi'ne giderek şikayette bulundu. Hastaneye gitmesi söylendi. Rüzgar hastaneye giderek sağlık raporu aldıktan sonra raporu Polis Merkezi'ne götürerek ifade verdi. Rüzgar Uluslararası Af Örgütü temsilcilerine polise saldırı konusunda şikayette bulunup, sağlık raporu vermesine ve o bölgede polis kameralarının olduğunu söylemesine rağmen, soruşturma konusunda kendisine geri dönmeklerini söyledi. Şikayet etme sürecinin de çok zor geçtiğini söyledi: İki saat bekletildiğini ve saldırıyı hak etmiş gibi davranıldığını söyledi.

Rüzgar Uluslararası Af Örgütü'ne cinsiyet kimliği hakkında sözlü taciz, yorum ya da soruların her gün yaşadığını söyledi. "Bir süre sonra hepsi bir oluyor ve görmezden gelmeye başlıyorsun." dedi.

İLTİCA HAKKI

Avrupa dışından gelen sığınmacıların, mülteci statüsü almak için sığınma başvurularını Birleşmiş Milletler'in Mülteci Kurumu'na yapmaları gerekmektedir. Mülteci statüsü almalarının ardından Türkiye yasalarına göre üçüncü bir ülkeye yerleştirilmek üzere ve entegrasyonları konusunda herhangi bir adım atılmadan Türkiye'de kalmaları sağlanmaktadır. Birçok sığınmacı, statüleri belirlenene kadar ya da mülteci olarak tanıdıktan sonra üçüncü bir ülkeye gönderilmek üzere beş yıla kadar Türkiye'de bekliyor. Her yıl Türkiye'ye sığınma talebinde bulunan binlerce sığınmacının arasında, ülkelerinden cinsel yönelim ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle gördükleri baskıdan dolayı kaçan kişiler de bulunmaktadır.⁴⁹

LGBT mülteci ve sığınmacıların uğradığı ayrımcılık hem yabancı ülke vatandaşları, mülteci ya da sığınmacı olmaları dolayısıyla devlet görevlilerinden gördükleri ayrımcılık, hem de cinsel yönelim ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle karşılaştıkları ayrımcılık nedeniyle iki kat artmaktadır. Uygulamada, lezbiyen, gey, bisekseül ve trans sığınmacılar kendileri ile aynı ülkeden gelen diğer sığınmacılardan destek alamadıkları için devlet yardımına daha fazla bağımlı durumdadırlar.

Mültecilerin Türkiye'de kaldıkları sürede uydu kentlere gönderilmeleri gerekliliğinden dolayı Anadolu'da çeşitli illerde ya da ilçelerde ikamet etmek zorunda kalmaları, durumlarını daha da zorlaştırmaktadır. Gönderildikleri yerler genellikle LGBT derneklerinin yardım ve destek sunduğu Ankara, İstanbul ya da İzmir gibi kentlere kıyasla daha muhafazakar yerler olup, buralarda farklı cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliğine sahip sığınmacı ya da mültecilere her zaman hoşgörü ile yaklaşılmamaktadır.

Güvenilir kaynakların Uluslararası Af Örgütü'ne verdiği bilgiye göre yetkililer, LGBT sığınmacı ya da mülteciler sığınma nedenlerini anlatırken çok duyarsız davranmaktadırlar. Uluslararası Af Örgütü'ne, cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri konusunda oluşan algı nedeniyle diğer sığınmacılar ile yerel sakinler tarafından tehdit ve taciz edildikleri; yerel yetkililerin bu konuda bir şey yapmadıkları ve bu nedenle güvenlikleri konusunda kaygı duydukları aktarıldı. Uluslararası Af Örgütü, mülteci ve sığınmacıların uydu şehirlere gönderilmeleri konusundaki düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanmaması konusunda kaygı duymaktadır. Bu nedenle mülteci ve sığınmacılar cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle şiddet ve kötü muamele riski ile karşı karşıya oldukları yerlerde kalmaktadır.⁵⁰

ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK TEHDİTLER

Hükümet ve devlet görevlileri tarafından Türkiye'deki lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylere yönelik düşmanlık ve ayrımcılığa karşı, sivil toplum grupları, devlet tarafından bırakılan boşluğu doldurmaya çalışmakta, danışmanlık ve destek sağlamakta kilit bir rol oynamaktadırlar. Türkiye'nin üç büyük şehri olan İstanbul, Ankara ve İzmir'de sivil toplum kuruluşları LGBT bireylere güvenli bir ortam sağlamakta, onlarla dayanışma içinde olmakta, nefret suçlarına ve ayrımcılığa karşı kampanya yürütmektedir.⁵¹ Buna ek olarak Diyarbakır ve Eskişehir'de "oluşum" olarak bilinen sivil toplum ağları kurulmuş olup ve diğer şehirlerde de benzer oluşumlar kurulma aşamasındadır.⁵²

Ancak yetkililer, sivil toplum tarafından sunulan destek hizmetlerini kolaylaştırmak yerine, idari ve adli taciz yoluyla onları baskı altına almaktadır. Bu yolla, Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki yükümlülüklerine aykırı bir şekilde, ifade, örgütlenme ve ayrımcılığa uğramama hakkı tehdit edilmektedir.⁵³

LGBT hakları aktivistleri, Uluslararası Af Örgütü'ne, insan hakları savunucuları olarak diğerlerinin haklarını korumak için yaptıkları çalışmaların, cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle karşılaştıkları tehditler nedeniyle risk altında olduğunu belirttiler (bkz. sayfa 14, Ankara'dan Pembe Hayat aktivistleri ve sayfa 37, Eskişehir'den Eylül vakası). İzmir'deki aktivistler Uluslararası Af Örgütü'ne Siyah Pembe Üçgen İzmir LGBT derneğinin kapatılması istemiyle açılan davada verdikleri hukuk mücadelesini anlattılar. Kapatılma davası süreci ile ilgili medyaya açıklamalar yapıp, protesto gösterileri düzenlemelerinin ardından trans kadın aktivistlerin evleri polis tarafından basılarak, kendilerine "Eğer böyle devam ederseniz (aktivist olarak bilinmeleri nedeniyle) sizi burada yaşatmayız." dendi.

Halktan bazı kişilerin, hakları için mücadele eden lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylere hoşgörüsüzlüğü de şikayetlere neden olmakta ve iletişim yollarını kapatmaktadır. Bilinmeyen kişiler tarafından yapılan şikayetler Eskişehir'de MorEl ve Diyarbakır'da Hevjin'in Facebook sosyal iletişim ağındaki gruplarının Facebook yöneticileri tarafından kapatılmasına neden oldu. MorEl, grubun kapatılması kararına itiraz ederek yeniden açılmasını sağlarken, Hevjin'in grubu yeniden açılmadı ve yüzlerce üyesini kaybetmesine neden oldu. Türkiye'de LGBT aktivizmi konusundaki zorluklar düşünüldüğünde, internet üzerinden örgütlenme daha çok önem kazanmakta ve dolayısıyla kısıtlanması daha büyük zararlara yol açmaktadır.⁵⁴

LGBT derneklerine karşı yerel yetkililer tarafından kullanılan taktikler ise daha ciddi bir tehlike arz etmektedir. Uluslararası Af Örgütü'ne, bazı insan hakları derneklerine uygulandığı gibi LGBT derneklerine karşı da keyfi yaptırımlar uygulandığı bildirildi. Pembe Hayat, yerel yetkililere sunmaları gereken belgeyi erken gönderdikleri için idari para cezası aldığını söyledi. Ankara'da bulunan bir başka LGBT derneği olan Kaos GL, (İçişleri Bakanlığı'na bağlı) Valilik İl Dernekler Müdürlüğü'nün yaptığı teftiş sonrasında, yurtdışından fon almaları sebebiyle, sivil toplum kuruluşlarına karşı bu kurallar uygulanmazken, keyfi bir şekilde para cezası verildiğini belirtti. Kaos GL, Uluslararası Af Örgütü'ne, Müdürlük'ün, diğer insan hakları derneklerinin maruz kaldığından çok daha fazla bir şekilde, derneğin 2006-2009 yılları arasındaki çalışmaları ile ilgili sekiz ayrı teftiş gerçekleştirdiğini bildirdi. Bu süre boyunca Kaos GL dergisinin bir sayısının bütün kopyaları genel ahlaka aykırı olduğu gerekçesiyle toplatıldı (bkz. sayfa 11, Yasaların ayrımcı bir şekilde uygulanması ve yorumlanması).

KAPATMA DAVALARI

LGBT derneklerinin çalışmalarını baskı altına almak için yerel yetkililerin kullandığı en yaygın yol, "Türk aile yapısı ve genel ahlaka" aykırı oldukları gerekçesiyle derneklere Valilik tarafından kapatma davaları açılması oldu.⁵⁵ En son kurulan LGBT dernekleri dışındaki tüm dernekler hakkında valilikler tarafından şikayet başvurusunda bulunuldu, diğerlerine karşı benzer uygulamaların olup olmayacağı ise zaman içinde görülecek.

Bu tür yöntemler yıllardır uygulanmaktadır. Derneklerin finansal ya da diğer kaynaklarını asıl işlerinde kullanmaları engellenerek yol açılan mali zararın yanında, davaların uzunluğu belirsizlik içinde kalmalarına neden olmaktadır. 2005 yılında, Kaos GL LGBT derneği hakkında yapılan bir şikayet üzerine, Ankara Başsavcılığı, kapatma davası açılması için herhangi bir gerekçe olmadığına kanaat getirdi.⁵⁶ 2006 yılında Pembe Hayat hakkında yapılan bir şikayet de yine savcılık tarafından reddedildi. 2006 yılında İstanbul Valiliği tarafından Lambdaİstanbul için yapılan şikayet de, 2007 yılında İstanbul Başsavcılığı tarafından reddedildi. Ancak, İstanbul'daki yerel yetkililer dava açılmaması kararına itiraz ettiler. Karar geri çevrildi ve kapatma davası açıldı. 2008 yılında, yerel mahkeme derneğin kapatılmasına karar verdi. Karar Yargıtay tarafından geri çevrildi ve Türkiye ile uluslararası alanda konuyla ilgili başlatılan kampanyanın da etkisiyle 2009 yılı Nisan ayında yerel mahkeme tarafından da onandı.⁵⁷ Bu karar İstanbul Valiliği tarafından yapılan şikayetin ardından neredeyse üç yıl sonra çıktı. Yargıtay tarafından verilen karar, kişilerin cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri ne olursa olsun örgütlenme özgürlüklerini destekleme konusunda olumlu bir adımken; kararda aynı zamanda başkalarının lezbiyen, gey, bisekseül ve trans olmaya teşvik edici çalışmaların örgütlenme özgürlüğü kapsamında görülemeyeceğini ve bu tür bir durum söz konusu olduğunda derneğin kapatılabileceğini belirtilmesi, ileride de LGBT derneklerine kapatma davaları açılabilmesinin yolunu açtı.⁵⁸ Yargıtay'ın kararına rağmen, İzmir'de bulunan Siyah Pembe Üçgen derneğine, 2009 yılında yerel yetkililer tarafından "genel ahlaka aykırı" olduğu gerekçesiyle yapılan şikayet sonucu bir dava açıldı. Kapatma davası 30 Nisan 2010 tarihinde yerel mahkeme tarafından reddedildi.⁵⁹

AHMET YILDIZ VAKASI

Gey olduğunu açıkladıktan sonra 15 Temmuz 2008 tarihinde vurularak öldürülen ve çoğu kimsenin “namus” cinayeti⁶⁰ olduğuna inandığı Ahmet Yıldız vakası, kişinin cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliğinden ötürü maruz kaldığı şiddet olaylarına yetkililerin yaklaşımlarındaki eksiklikleri sergilemesi açısından sembolik önemde bir vakadır.

Ahmet'in partneri İbrahim Can, cinayet günü, İstanbul'un Asya yakasındaki Üsküdar'da birlikte yaşadıkları apartman dairesindeyken Ahmet'in dondurma almak için evden çıkıp sokaktaki arabasına gittiğini söylüyor. Ahmet'in gitmesinin ardından silah sesleri duymuş ve aşağı koştuğunda Ahmet'in vurularak öldürülmüş olduğunu görmüş. Diğer “namus” cinayeti vakalarında olduğu gibi Ahmet'in ailesi mağduru reddettiklerinin ifadesi olarak cesedi adli tiptan almadı.

Ahmet'in vurulmasından önceki aylar boyunca ailesinden tehditler aldığını belirten İbrahim Can, partnerinin Üsküdar'daki savcılığa başvurup, ailesini şikayet ettiğini ve koruma istediğini ifade etti.

Cinayetin ardından Ahmet'in bu şikayetiyle ilgili herhangi bir soruşturma başlatılmadığı ortaya çıktı. Savcılık soruşturma başlatmak yerine, kendi yetki alanı içinde olmadığı gerekçesiyle şikayeti, komşu Sarıyer ilçesine havale etmiş ve şikayet hakkında burada da bir işlem yapılmamış. Aktivistler, birinci savcılığın kendi yetki alanında olmasına rağmen şikayetin soruşturmasını, hatalı bir şekilde başka bir ilçedeki savcılığa havale etmesini ve şikayetin daha sonra da soruşturulmamasını, yetkililerin homofobik şiddete karşı çıkma konusundaki isteksizliklerine işaret ettiğini düşünüyor.

Cinayetten sonra yaşananlar da bu inancı güçlendiriyor. İbrahim Can, Uluslararası Af Örgütü'ne, cezai soruşturmanın da etkin bir şekilde sürdürülmediğini söyledi. Soruşturulmayan noktalar arasında, cinayet mahalinde bulunduğu iddia edilen ikinci bir araç ve cinayete tanık olan kişinin dükkanına olaydan haftalar sonra düzenlenen bir saldırı olduğu bildirildi. Bunlardan en kritik olanı, Ahmet Yıldız'ın ailesinden tehdit aldığının ortaya konmuş olmasına ve cinayet mahalinde olduğu tespit edilen diğer bir aracın Ahmet'in babasının bir arkadaşına ait olduğunun ortaya çıkmasına rağmen, babanın 2008 yılı Ekim ayına kadar soruşturulmaması ve tutuklama emrinin ancak cinayetten üç ay sonra çıkarılmış olması. Tutuklama emri çıkarıldıktan sonra ise Ahmet Yıldız'ın babasına ulaşamadı. Telefon kayıtları, babanın Irak'a gitmiş olabileceğine işaret ediyor.

Dava sürecinde de adaletin tecelli edeceği konusundaki kaygılar giderilememiştir. Dava kamuya açık olmasına rağmen, hakimler, Ahmet Yıldız'ı destekleyenlerin duruşmaları izlemelerine izin vermemiştir. Ancak davaya yeni bir hakim atandıktan sonra, davanın cinayetten üç yıl sonraki 14 Mart 2011 tarihindeki altıncı duruşmasında davadaki tek şüpheli olan baba hakkında uluslararası tutuklama emri çıkarıldı. Aynı duruşmada, Ahmet Yıldız'ın ailesinin ölümünden önce oğullarına yaptıkları tehditlerin de ilk kez soruşturmaya dahil edilmesi kararı çıkarıldı. Davanın bir sonraki duruşmasının 16 Haziran 2011'de yapılması kararlaştırılmıştı.

LEZBİYEN, GEY, BİSEKSÜEL VE TRANS BİREYLERE KARŞI ŞİDDET SUÇLARI

Lezbiyen, gey, bisekseül ve trans bireylere karşı işlenen suçlar, münferit vakalar olmalarının aksine, sık sık bildirilen vakalardır. Lezbiyen, gey, bisekseül ve trans bireylere karşı işlenen suçlarla ilgili resmi istatistikler tutulmamaktadır. Fakat LGBT örgütleri 2010 yılı içinde 16 kişinin, gerçek ya da kendilerine atfedilen cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle öldürüldüğünü kayıtlara geçirmiştir.⁶¹

2011 yılı içinde, bu raporların hazırlıkları sürerken, LGBT toplumu içindeki bireylere yönelik şiddet suçları haberleri gelmeye devam etmekteydi. Ulusal düzeyde yayım yapan bir medya kuruluşu, 7 Mart tarihinde "Lezbiyen ilişki yaşıyordu, öldürdüm" başlığıyla yayımladığı bir cinayet haberinde, Gaziantep'te 21 yaşındaki eski kız arkadaşını öldürdüğü bildirilen bir kişiyle ilgili bilgilere yer vermişti.⁶² İki hafta sonra, basında çıkan haberde İzmir'de bir trans kadının öldürüldüğü duyuruluyordu. Haberlere göre, ceset, başı ve başka organları kesilmiş halde çöpte bulunmuştu.⁶³

Birçok vakada, lezbiyen, gey, bisekseül ve trans bireylere karşı işlenen suçlarla ilgili bilgiler medyaya kaynaklarından edinilmektedir. LGBT derneklerinin ya da LGBT bireylerin partnerlerinin suçun soruşturma sürecinde bilgi edinmeleri mümkün olmamakta ve nefret suçu olduğundan şüphelenilen vakalarda resmi bilgi eksikliği söz konusu olmaktadır (bkz. sayfa 31, Nefret suçu olduğundan şüphelenilen vakalar). Bunun sonucunda, LGBT hakları aktivistleri cinsel yönelimi ya da cinsiyet kimliği nedeniyle saldırıya uğrayan bireylerin sayısının, belgelenen vakalardan çok daha yüksek olduğuna inanmaktadır.

Yalnızca medyada yer alan haberler üzerinden, bireylere karşı işlenen suçlarda nefret saikinin söz konusu olup olmadığını tespit etmek mümkün değildir. Bununla birlikte, aktivistler nefret suçu olduğundan şüphelenilen vakalar söz konusu olduğunda mağdurların hangi şekilde öldürüldüğüne bakmak gerektiğine işaret ediyorlar. Bazı durumlarda, zanlıların itirafları üzerinden farklı cinsiyet kimliği ya da cinsel yönelime sahip bireylere karşı işlenen suçların nefret suçu olduğu tespit edilebilmektedir. Ancak, bu tür suçların araştırılma ve kovuşturulmasındaki eksiklikler nedeniyle, birçok vakada sorumlular adalet önüne çıkarılamamaktadır. Farklı cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliğine sahip insanlara karşı işlenen diğer saldırılarda, mağdurlar, saldırganların homofobik ya da transfobik bir dili ve suçu meşrulaştırmak için mağdurların kimlikleriyle ilgili bilgileri kullandıklarını belirttiler.

Bireyler, cinsel yönelim ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle başka türde şiddet suçlarının da hedefi haline gelme riski taşımaktadırlar. LGBT hakları aktivistleri, Uluslararası Af Örgütü'ne yaptıkları açıklamada, lezbiyen, gey, bisekseül ve trans bireylerin cinsiyet kimlikleri ya da cinsel yönelimleri nedeniyle ailelerinden şiddet görme riskiyle de karşı karşıya olduklarını ve cinsiyet kimlikleri ya da cinsel yönelimleri nedeniyle koruma mekanizmalarından yararlanamadıklarını söylemektedirler (bkz. sayfa 35, Koruma mekanizmaları ile ilgili bölüm). Uluslararası Af Örgütü cinsel yönelim ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle hedef alınan ve saldırıya uğrayan bireylerin genellikle olayı polise bildirmediklerini ve polise bildirdikleri durumlarda da zanlıların mağdurların kimliği nedeniyle adalet önüne çıkarılmadığı konusunda

da bilgiler edinmiştir.

NEFRET SUÇU İŞLENDİĞİNDEN ŞÜPHELENİLEN VAKALAR

Uluslararası Af Örgütü, Türkiye'de bireylerin cinsel yönelim ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle ayrımcılık unsuru taşıyan ve sıklıkla "nefret suçu" olarak anılan suçların mağduru oldukları bir dizi vakayı belgelemiştir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) nefret suçlarını "mağdur, mülk ya da suçun hedefi bir grupta gerçek ya da edinilmiş bağlantısı, ilgisi, ilişkisi, destekçisi ya da üyesi olduğu için seçilerek, mülke ya da kişiye karşı işlenen herhangi bir suç."⁶⁴ olarak tanımlamaktadır. Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü birçok kişi cinsel yönelim ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle saldırıya uğradıklarını ifade etmişlerdir (bkz. sayfa 25 ve sayfa 16, Rüzgar ve Elçin'in vakaları). Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireyler arasında yapılan bir araştırmaya katılanların yüzde 70'ten fazlası cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle saldırıya uğramaktan korktuklarını belirtmişlerdir.⁶⁵ Nefret suçlarından özellikle seks işçisi trans kadınlar kaygılanmaktadır. Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü trans kadınların hepsi daha önce müşterileri tarafından saldırıya uğradıklarını söylemişlerdir. Birçoğu, tanıdıkları bir trans kadının öldürüldüğünü söylemişlerdir. Dolayısıyla, nefret suçu olduğundan şüphelenilen suçlar yalnızca mağduru, arkadaşlarını ve akrabalarını değil tüm bir LGBT toplumunu travmatize etmektedir.

Uluslararası Af Örgütü'ne, birçok nefret suçunun polise bildirilmediği ifade edilmiştir. Polise bildirildiğinde dahi, bu tür saldırıların mağdurun kimliği nedeniyle işlendiği kayıt altına alınmamakta ve suçun hangi saik ile işlendiği soruşturulmamaktadır. Uluslararası Af Örgütü, Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde, 2006 yılından bu yana öldürülen LGBT bireylerin bölge, etnisite, cinsel yönelim ve cinsiyet kimlik bakımından sınıflandırılarak sunulmasını talep etmiştir. Uluslararası Af Örgütü, yetkililerden bu cinayetlerin ardından başlatılan kovuşturmaların, mahkumiyet kararlarının ve indirimlerin ardından suçluların aldığı hapis cezalarının sürelerinin de sunulmasını talep etmiştir. Yetkililerin başvuruya verdikleri yanıt, ilgili konu hakkında herhangi bir bilgi olmadığı olmuştur.⁶⁶ Bu konuda istatistiklerin devlet tarafından tutulmuyor olması nedeniyle ve eldeki bilgilerin LGBT örgütlerine ve hatta mağdurların yakınlarına sunulmamasından ötürü, nefret suçları hakkındaki bilgiler çoğunlukla medyadan edinilmektedir.

NEFRET CİNAYETLERİ

2010 yılı içinde LGBT örgütleri tarafından kayıt altına alınan ve nefret suçu olduğundan şüphelenilen 16 cinayet vakası bulunmaktadır. Bu cinayetlerin dokuzunda mağdurlar gey iken, altı mağdur ise trans kadındır. Vakaların birinde, heteroseksüel bir erkek gey olarak algılandığı için öldürülmüştür. Gey erkek cinayetlerinden biri hariç tümünde zanlılar mağdurun cinsel ilişkiye girmeyi istediğini ya da cinsel ilişkiye girmeye çalıştığını ifade etmiştir. Davalardan ikisinde, katil zanlılarının, mağdurun kendilerine tecavüz etmeye çalıştığını söylediği belirtilmiştir. Gey erkek cinayetlerinin üçünde, aşırı düzeyde şiddete başvurulmuş; mağdurlar öldürmek için gerekenden çok daha fazla kez bıçaklanmış, cesetler parçalanmış ve vakalardan birinde mağdur öldürülmeden önce "domuz bağı" pozisyonunda bağlanmıştır.

2010 yılı içinde belgelenen altı trans kadın cinayetinin birinde, katil zanlısının ifadesinde, mağdurun cinsel ilişkide aktif partner olmak istediğini söylediği belirtilmiştir. Diğer iki vakada ise aşırı düzeyde şiddet uygulandığı belgelenmiştir. Bu vakalardan birinde, mağdur 29 kez bıçaklanmıştır. Diğer vakada ise mağdurun birden fazla kez bıçaklandığı, öldükten sonra da

bıçaklanmaya devam edildiği ve öldürüldükten sonra tecavüze edilip cinsel organının kesildiği bildirilmiştir. Suç mahalinde bırakıldığı belirtilen bir notta, “daha çok travestinin öldürüleceği”nin belirtildiği aktarılmıştır.

2010 yılında öldürülen bir heteroseksüel erkeğin vakasında ise mağdurun, katil zanlıları tarafından öldürülmeden önce homofobik baskıya maruz kaldığı bildirilmiştir.

NEFRET SUÇLARI HAKKINDAKİ ULUSLARARASI HUKUK

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf bir ülke olan Türkiye, herhangi bir ayrımcılık yapmaksızın kendi yasama yetkisi altında bulunan tüm insanların yaşam hakkını korumakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğün bir parçası olarak, yetkililerin, yaşam hakkına kast edildiği belirtilen vakalarda, bu hakka kastedenin devlet görevlisi olup olmadığına bakmaksızın, süratli ve etkin soruşturma başlatması gerekmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi uyarınca yaşam hakkının korunması yükümlülüğü, devlet yetkililerinin yalnızca kasten ve yasal olmayan şekilde insanların yaşam haklarını ihlal etmemesini değil, aynı zamanda yasama yetkisi altında bulunan kişilerin haklarının korunması için gerekli adımları atmasını da kapsamaktadır.⁶⁷ Bu yükümlülük, kişilere karşı işlenecek suçları caydırmak amacıyla etkin yasal düzenlemeler oluşturulmasını, bu tür suçlara uygun cezalar belirlenmesini, yasaların ihlal edilmesi durumunda önleyici tedbirler alınmasını ve gerektiğinde saldırganı durduracak ve yaptırım uygulayacak bir kolluk kuvveti mekanizması oluşturulması görevlerini de içermektedir. Sözleşmenin getirdiği yükümlülükler arasında, belirgin bir durum söz konusu olduğunda, bir başka birey tarafından yaşam hakkının engellenmesi söz konusu olan bireylerin korunması için önlem alınması da bulunmaktadır.⁶⁸

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, soruşturmalarda tüm makul adımlar atılarak nefret suçunun temellerinin ortaya konmasını da gerektirmektedir. Bu yükümlülükler, mahkemenin devlet yetkililerini Roman bir kadının öldürülmesindeki ırkçılık unsurunu soruşturmadığı için suçlu bulunduğu *Nachova ve diğerleri Bulgaristan'a karşı* davasında verilen kararda olduğu gibi birkaç ayrı kararda da net bir şekilde ifade edilmiştir.⁶⁹

ULUSLARARASI VE ULUSAL HUKUKUN ORTAYA KOYDUĞU YÜKÜMLÜLÜKLERİN YERİNE GETİRİLMEMESİ

Uluslararası Af Örgütü, devlet yetkililerinin, nefret cinayeti olduğundan şüphelenilen vakalarda, mağdurun en yakın akrabalarını da soruşturma sürecine dahil etmeyerek, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadının gerektirdiği şekilde, nefret cinayeti olduğundan şüphelenilen cinayetlerde etkin soruşturma yürütme yükümlülüklerini yerine getiremediğini düşünmektedir. Uluslararası Af Örgütü “haksız tahrik” konusundaki yasal düzenlemelerin ayrımcı bir şekilde uygulanıp, mağdurun kimliğinin hafifletici sebep sayılmasından da endişe etmektedir.⁷⁰ Son olarak, nefret suçlarının soruşturulmasında özel prosedürlerin bulunmayışı da bu konudaki soruşturmaların etkin olmayabileceği kaygısını yaratmaktadır.

NEFRET SUÇU OLMASI MUHTEMEL SUÇLARIN KUSURLU BİR ŞEKİLDE SORUŞTURULMASI

"Sonuçta geysin, tecavüze açıksın!"

Eskişehir'deki LGBT hakları aktivistleri, tecavüze uğradığı iddia edilen ve şehirde buna maruz kalan gey ve trans bireylerden sadece biri olan bir gey erkeğin şikayeti ardından bir polis memurunun verdiği cevabı aktarıyorlar

Cinsel yönelim ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle nefret cinayetinin mağduru olduğu düşünülen kişilerin ailelerini temsil eden avukatlar, Uluslararası Af Örgütü'ne yaptıkları açıklamada, polisin, devam eden soruşturmalarla ilgili detayları aileler adına çalışan avukatlara vermediğini ve belge sağlamadığını söylediler. Avukatlar, birçok vakada, trans kadınların aileleriyle ilişki halinde olmadıklarını, bu bireylere partnerlerinin ya da LGBT toplumu içinden arkadaşlarının ve LGBT örgütlerinin yardım ettiğini de söylüyorlar. Buna rağmen yetkililerin, kendilerini mağdur taraf olarak görmediklerini ve müdahil avukat olarak davalara katılmalarına izin vermediklerini belirten avukatlar⁷¹ aynı şekilde mahkemelerin karşı cinsiyetten partnerlere sağlayabildiği mağdur taraf statüsünü aynı cinsiyetten olan partnerlere çok daha zor sağladığını da belirtiyorlar.

Aktivistler, kişinin cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliğine bağlı olarak işlendiği düşünülen cinayetlerin çözülmediğini ve bunun da nefret cinayetleri ile ilgili özel bir birime olan ihtiyacı gösterdiğini belirtmektedirler. Bu tür nefret cinayetlerine verilebilecek bir diğer örnek 2008 yılı Kasım ayında pompalı tüfekle öldürülen trans bir kadın olan Dilek. Dilek, Ankara'da trans kadınları öldürmekle suçlanan organize bir suç şebekesine açılan tarihi davadaki tanıklardan biriydi. Cinayet, sanıkların davada mahkum edilmelerinin ardından gerçekleşti ve 2011 yılı Mart ayı itibarıyla hala çözülmemişti.

Gey bir birey olan Ahmet Yıldız'ın öldürülmesi vakasında (bkz. sayfa 29), soruşturmayı yürüten yetkililer, varolan tüm delilleri incelemeyerek ve cinayete dahil olduğu yönünde ilk elden güçlü deliller olmasında rağmen aile üyelerinden birine karşı tutuklama emri çıkarmayarak cinayet konusunda etkin bir soruşturma yürütmedi. 2011 yılı Mart ayı itibarıyla, asıl şüpheli hala yakalanmamıştı.

Diğer nefret cinayetleri vakalarındaki soruşturmalar kusurlu bir şekilde sürdürülmekte ve polis memurlarının önyargılı tavırlarından dolayı etkin bir şekilde yürütülememektedir. Eskişehir'deki aktivistler Uluslararası Af Örgütü'ne gey bir bireye, daha önce başka gey ve trans kişilere de tecavüz ettiği iddia edilen bir kişi tarafından tecavüz edildiğini ve saldırıyı polise şikayet etmeye gittiklerini anlattılar. Ancak görüştükleri polis memuru onlara "Sonuçta geysin, tecavüze açıksın." diye cevap verdi. Polis memuru ardından tecavüzün gerçekleşip gerçekleşmediğini sorgulayarak "Eğer tecavüz edildiyse, neden kıyafetlerin yırtılmamış?" dedi.

Aktivistler polis memurlarının, mağdurun cinsel yönelimi ya da cinsiyet kimliği nedeniyle işlenen suçları soruşturmadaki isteksizliklerini gösteren başka örnekler de verdiler ve yetkililerin mağdurun kimliğine bağlı olarak faillere daha yumuşak davrandıklarını belirttiler.

Diyarbakır'da aktivistler Uluslararası Af Örgütü'ne, gey bir erkeğin homofobik bir saik ile yapıldığı düşünülen bir saldırıda bıçaklandığını anlattılar. Verilen bilgiye göre, ailesinin aranmasını istemediğini belirtmesine rağmen, polis memurları mağdurun ailesini arayarak oğullarının gey olduğunu söyledi ve bunun sonucunda bu kişi ailesi tarafından daha fazla

şiddete maruz kaldı. 2011 yılı Mart ayı itibarıyla saldırının failleri hala bulunamamıştı.

İzmir'de aktivist ve avukat olan bir kişi, Uluslararası Af Örgütü'ne, kendisine yapılan gasp ve saldırıdan bahsederek, polisin kendisine suçluymuş gibi davrandığını söyledi. Saldırıdan sonra şikayette bulunduğu sırada, failler mağdurun onlara cinsel ilişki teklif ettiği için tahrik olup saldırdıklarını söylediğinden, polis memurları, saldırıdan kendisinin sorumlu olabileceğini ima edecek şekilde özel yaşamı hakkında sorular sormaya başladılar. Aktivist, Uluslararası Af Örgütü'ne, bunu takiben, savcının failleri tutuklamadığını ve "haksız tahrik" unsuru olduğunu düşünüldüğünden faillere daha az bir ceza verildiğini söyledi.

KOVUŞTIRMALAR

Nefret suçu olduğu düşünülen suçlarda, failler rutin olarak mağdurun cinsel ilişki teklifinde bulunduğunu ve bunun "haksız tahrike" vardığını belirtmektedirler. Birçok vakada, yargı mensupları mağdurun cinsiyet kimliğinden ötürü, bu iddiayı sorgulamadan hafifletici sebep olarak kabul ederek verilen cezalarda indirim gittiler. Yukarıda bahsedilen, 2010 yılında yaşanan ve 10 vakanın 8'inde failin yakalandığı vakaların hepsinde mağdurun cinsel ilişki teklifinde bulunduğu ya da başlattığı iddia edildi. Bu vakalardan biri olan, Bursa'da İrem adlı bir trans kadının öldürülmesi vakasında, cinsel ilişki sırasında aktif partner olmayı teklif ettiği iddiası, İrem yakın zamanda cinsiyet değiştirme ameliyatı olduğu için çürütülmüş oldu. Doğru olmamasına rağmen böyle bir savunmanın yapılması bu düzenlemelerin oldukça geniş ve ayrımcı bir şekilde kullanıldığını göstermektedir. 2011 yılı Mart ayı itibarıyla, cinayet davası sürmekteydi. Daha önceki davalarda, mahkemeler, eşcinsel ilişki teklifini ya da eşcinsel bir ilişki yaşanmış olmasını "haksız tahrik" olarak saymışlardı. Karısı ile ilişkiye girdiği iddiasıyla bir kadını öldüren bir erkeğin yargılandığı bir vakada, mahkeme eşcinsel bir ilişkinin yaşanıyor olmasının "haksız tahrik" olduğunu ve ceza verilirken hafifletici sebep olarak sayılabileceğine karar verdi.⁷² Gey bir gazeteci olan Abdülbaki Koşar'ın cinayetinde, fail, mağdurun kendisine cinsel ilişki teklif etmesi üzerine saldırdığını söyledi. Mahkeme bu iddiayı kabul ederek, cinsel ilişki talebinin haksız tahrik olarak sayılabileceğini ve cezada hafifletici sebep olarak görüleceği kanaatine vardı. Dava hala temyiz aşamasındadır.⁷³

KORUMA MEKANİZMALARININ UYGULANMİYOR

Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü lezbiyen, gey, bisekseül ve trans bireyler, cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle devlet görevlilerinin kendilerine yardımcı olacağını düşünmediklerinden şiddet tehdidi aldıklarında yetkililerden koruma talep etmediklerini ya da şiddet suçları konusunda şikayette bulunmadıklarını belirttiler. Ahmet Yıldız vakası gibi vakalar bu güvensizliğin nedenlerini göstermektedir. Bu vakada Ahmet Yıldız, öldürülmeden aylar önce, 2007 yılında yetkililerden koruma *istedi*. Savcılığa yaptığı şikayet başvurusunda Ahmet Yıldız, ailesi tarafından tehdit edildiğini bildirerek, bu tehditlerin soruşturulması ve koruma sağlanması talebinde bulundu. Ancak, tehditlere yönelik herhangi bir soruşturma açılmadı ve savcı (hata yaparak) şikayeti kendi yetki alanına girmediği gerekçesiyle başka bir savcılığa sevketti (bkz. sayfa 30, Ahmet Yıldız vakası).

Aile içi şiddet vakalarında, cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle birçok kişi koruma mekanizmalarından yararlanamamaktadır. Trans kadın ve erkeklerin, gey erkeklerin, ancak daha sık olarak lezbiyen ve bisekseül kadınların birçok aile içi şiddet türüne maruz kaldıkları belirtildi. Maruz kaldıkları şiddet biçimleri arasında dayak, ev hapsi (bkz. İrmak'ın vakası) ve zoraki evlilik bulunmaktadır.

Aile içi şiddete maruz kalmış mağdurlar için koruma mekanizmaları yetersizdir. Yetkililer, sığınma evleri açmalarını gerektiren yasaları uygulamamakta ve kolluk kuvvetleri aile içi şiddet vakaları ile ilgilenmede isteksiz davranmaya devam etmektedir.⁷⁴ Örneğin, 2009 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Opuz Türkiye'ye karşı* vakasında, yetkililerin mağduru ve annesini şiddete karşı koruyamadığına karar verdi. Mahkeme yaşam hakkı ile işkence ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verdi. Mahkeme ayrıca – kasıtlı olmasa da - devletin kadınları aile içi şiddete karşı koruyamamasının kadınların yasa önünde eşit korunma haklarını ihlal ettiğine ve Türkiye'de genel ve yargı düzeyindeki pasifliğin aile içi şiddeti pekiştiren bir ortam sağladığına karar verdi.⁷⁵

Aile içi şiddet mağduru olan gey erkekler ya da trans bireyler için sığınma evi bulunmamaktadır. Ayrıca aktivistlerin, Uluslararası Af Örgütü'ne verdiği bilgiye göre, lezbiyen ve biseksüel kadınlar da cinsel yönelimleri bilindiği takdirde sığınma evlerine alınmamaktadırlar.

DIYARBAKIR'DAN IRMAK

Uluslararası Af Örgütü'nden bir temsilci, 25 yaşındaki Irmak (gerçek adı değil) ile önce Diyarbakır'da ardından Doğu Anadolu bölgesinin farklı şehirlerinde maruz kaldığı baskı hakkında görüştü.

Türkiye'nin güneydoğusunda bulunan Diyarbakır şehriden olan Irmak, ailesinden ve diğerlerinden gördüğü aşırı şiddet ve ölüm tehditleri nedeniyle kaçmak zorunda kaldı. Türkiye'de şu anda bulunduğu yerin ve gerçek isminin, hala ölüm tehditleri aldığı için açıklanmamasını istedi.

Irmak, Uluslararası Af Örgütü'ne çocukluğu boyunca efemine görünüşü nedeniyle çok sıkıntı yaşadığını söyledi. Örneğin bakkala gittiğinde, bakkal ona kız mı erkek mi olduğunu sorduğunda, çok rahatsız hissettiğini belirtti. Sokakta tanımadığı kişiler tarafından, fiziksel görünüşünden dolayı ve toplumsal cinsiyet normlarına uymadığı için "top", "ibne" gibi sözlere ve fiziksel saldırılara maruz kaldı. Sonuç olarak 16 yaşında ailesine kendisini bir kadın gibi hissettiğini ve cinsel olarak erkeklere yakın hissettiğini açıkladı.

Anlattığına göre, özellikle en büyük ağabeyinin tepkisi çok düşmanca ve saldırganca oldu. Irmak'ı o kadar ağır bir şekilde dövdü ki çene kemiği ve burnu kırıldı. Irmak Uluslararası Af Örgütü'ne annesinin araya girmeye çalıştığını, ancak oğlundan korktuğunu ve onu durduramadığını söyledi. Yediği dayaktan dolayı Irmak, Diyarbakır'da hastaneye kaldırıldı ve tedavi gördü. Dayak sonrasında, ailesinin kendisini kabullenmeyeceğini anladığında ve bunun yol açtığı umutsuzlukla Irmak çok fazla hap yutarak intihar etti. Annesi boş ilaç kutusunu görünce, Irmak'ı hastaneye kaldırmış ve o sırada Irmak'ın şuuru yerinde değilmiş. Irmak hastanede kendine geldi, midesi yıkandı ve serum takıldı. Polis ifadesini almaya geldi ama onlara ne yaşadığını anlatmadı ve arkadaşları ile kavga ettiğini söyledi. Polis memuru anlattıklarına inanmasa da Irmak'ı gerçeği söylemeye ikna edemedi. Irmak, Uluslararası Af Örgütü'ne, polise dayak ve intiharı ile ilgili gerçeği annesi daha fazla acı çekmesin diye söylemediğini belirtti. Hastanede bir gece kaldıktan sonra, taburcu edilerek evine döndü.

Irmak, eve döndükten sonra çok çaresiz ve mutsuz olduğunu, ailesinin sürekli nasıl giyindiğine, nereye gittiğine kimlerle görüştüğüne dikkat ettiğini söyledi. 18 yaşında olduğu ve hala hissettiği gibi davranmadığı için bu duruma daha fazla katlanamayarak evden "kaçmaya" karar verdi. Ailesinin baskısından ve tehdidinden uzak, diğer trans kadınlarla dayanışma içinde olacağını düşündüğü için İstanbul'un Beyoğlu ilçesine gitti.

Irmak, Uluslararası Af Örgütü'ne Beyoğlu'nda karşılaştığı ortamın umduğu gibi güvenli bir ortam olmadığını gördüğünü söyledi. Bir otele yerleşerek diğer trans kadınlarla görüşmeye başladı. Bu sırada ilk defa hormon ilaçları almaya başladı. Ağabeyi tarafından aldığı ölüm tehditlerine rağmen, Beyoğlu'nda trans kadınların maruz kaldığı şiddet oranı onu şoka uğrattı ve kendi güvenliğinden de kaygı duymaya başladı. 10 gün sonra eniştesi kaldığı yeri bulup otele geldi ve onu Diyarbakır'a, eve dönmeye ikna etti.

Eniştesi ilk gün onunla birlikte evde kaldı ve bu sayede Irmak herhangi bir tehdit, aşağılama ya da şiddete maruz kalmadı. Ancak eniştesi gittikten sonra en büyük erkek kardeşi onu yeniden, yorulana kadar yumruklayarak ve tekmeleyerek ağır bir şekilde dövdü. Irmak, Uluslararası Af Örgütü'ne ağabeyinin onu öldürmekle tehdit ettiğini, nüfus cüzdanını sakladığını ve evden çıkmasına izin vermediğini söyledi. Ağabeyi daha sonra onu, sadece banyoya gitmesine izin verecek şekilde odasındaki kalorifere zincirledi. Irmak sekiz ay boyunca evde zincire bağlı bir şekilde ve sürekli şiddet görme tehdidi altında kilitli kaldı. Annesinin, ağabeyinin kendisine şiddet uygulamasına karşı olduğunu ancak ondan korktuğu için durduramadığını da söyledi. Bu süre boyunca Irmak evden ayrılmadı ve arkadaşları ile görüşmedi.

Evde sekiz ay boyunca kapalı kaldıktan sonra, Irmak'ın annesi, ağabeyi dışarıdayken kaçmasına yardım etti. Irmak, Uluslararası Af Örgütü'ne annesi ile birlikte evden ayrıldığını ve annesinin akrabalarında kaldıklarını ve abisinin kendilerini bulacağı korkusuyla sürekli yer değiştirdiklerini söyledi. O günlerde Irmak'ın annesi, Irmak'a, büyük oğlunun arkadaşlarının Irmak'ı öldürmekle tehdit ettiklerini ve bunu yapacaklarına emin olduğu için kaçmasına yardım ettiğini söyledi. Diyarbakır'daki evden ayrılmalarından bir sonraki gün eve ağabeyinin 4 araba dolusu arkadaşlarının geldiğini söyledi. Irmak bu kişilerin ağabeyinin yakın olduğu dini bir grubun üyeleri olduğunu ve Irmak'ın öldürülmesine karar verdiklerini söyledi. Annesi Irmak'a eve dönerse hayatının tehlike altında olacağını söyledi. Irmak bugüne kadar eve dönmeye çalışmadı ve ailesi ile herhangi bir iletişim kurmadı.

Ağabeyinin şiddetinden uzak olmasına rağmen, trans bir kadın olarak normal bir yaşam sürmek için hala mücadele verdiğini anlattı. Erkek nüfus cüzdanına sahip olmasına rağmen bir kadın gibi görüldüğü için üniversiteye giremediğini ve bu nedenle okulu bırakmak zorunda kaldığını söyledi. Devlet görevlilerine nüfus cüzdanını her gösterdiğinde, görünüşü ve kimlikte belirtilen cinsiyeti farklı olduğu için taciz ve ayrımcılığa maruz kaldığını ve birçok soruya cevap vermek zorunda bırakıldığını söyledi. Bunun yanında, sokakta tanımadığı kişiler tarafından sözlü tacize uğradığı için, evden sadece gerektiğinde çıktığını ve sadece güvendiği yerlere gittiğini söyledi. Cinsiyet kimliği nedeniyle başka bir iş bulamadığından yasadışı seks işçiliğine yönelmek zorunda kalmış olması, kiralık ev bulmada birçok sıkıntı yaşamasına neden oldu. Diğer apartman sakinleri onunla komşuluk etmek istemedi. Irmak, Uluslararası Af Örgütü'ne daha önce kaldığı evden komşuların onu zorla çıkardığını ve bir süre evsiz kaldığını söyledi. Evi tutabilmesi bir arkadaşının kendisi adına kira sözleşmesini imzalaması sayesinde oldu ve ancak başka hiç kimsenin yaşamadığı bir binada kalacak yer bulabildi.

Irmak tanımadığı kişilerden tehdit telefonları almaya devam ediyor ve ailesi tarafından bulunması halinde hayatının tehlikeye gireceğinden endişe ediyor. Trans kimliği nedeniyle kendisine koruma sağlamayacaklarını düşündüğünden ve yerini ailesine söyleyeceklerinden endişe ettiğinden devlet yetkililerine sığınmaya korkuyor.

ESKİŞEHİR'DEN EYLÜL

Bu olay, Uluslararası Af Örgütü'ne, LGBT aktivistleri için yerel bir dayanışma ağı olan MorEl oluşumunun kurucu üyelerinden 24 yaşında bir trans seks işçisi Eylül tarafından aktarılmıştır.

Eylül, 1 Şubat 2011 tarihinde akşam saat 9.30 sıralarında, müşteri olduğunu iddia eden ve daha sonra başka bir isim verdiği anlaşılan bir kişi tarafından telefon ile arandı. Fiyat konusunda anlaşdıktan sonra bu kişi Eylül'ün evine geldi. Gerçek adını söylediğinde, Eylül onun daha önce diğer trans seks işçilerine saldırdığı ve soyduğu iddia edilen kişi olduğunu anladı. Evinden gitmesini istedi ancak bu kişi gitmeyi reddetti.

Başkalarını da çağırıp kendisine saldıracaklarını söyleyerek Eylül'ü tehdit edip, ona tecavüz etti. 11 Şubat 2011 tarihinde Eylül bu olay hakkında şikayette bulundu. Fiziksel ve psikolojik muayene için Adli Tıp Kurumu'na sevk edildi. Uluslararası Af Örgütü temsilcilerinin 17 Şubat 2011 tarihinde şikayetin hangi aşamada olduğu ile ilgili kendisi ile görüştüğü sırada Eylül, başka bir trans seks işçisinin de aynı kişi tarafından saldırıya uğradığını, bıçaklandığını ve bu nedenle midesine altı dikiş atıldığını söyledi. Diğer trans kadın çok korktuğu için şikayette bulunmadı. Eylül çok endişeli olduğunu, evden tek başına dışarıya çıkmaya korktuğunu belirtti ve evine kamera yerleştirmeyi düşündüğünü söyledi.

SONUÇ VE TAVSİYELER

Bu rapor, hükümetin, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığa uğramama hakkını koruyamamasının, lezbiyen, gey, bisekseül ve trans bireylerin günlük yaşamlarına nasıl yansıdığını göstermeyi amaçlamaktadır. Bu bireylerin maruz kaldıkları ihlaller arasında şiddet, taciz ve bir takım sosyal ve ekonomik haklara erişimlerinin engellenmesi sayılabilir. Hükümet acilen, ayrımcılığı engellemek için yasal değişiklikler yapmalı, devlet görevlileri tarafından ayrımcılık içeren ifadelerin kullanılmasını yasaklamalı ve eşitliği sağlamak için pozitif adımlar atmalıdır.

Rapor aynı zamanda yetkililerin mevcut politika ve uygulamalarının, nefret suçlarını önlemede etkisiz olduğunu göstermektedir. Yetkililer, LGBT hakları örgütleri ile işbirliği içinde, homofobik ve transfobik bir saikle işlendiği düşünülen saldırıları önlemek ve etkin bir şekilde soruşturmak için tedbirler almalıdır.

Aynı şekilde, raporda gösterildiği gibi, lezbiyen, gey, bisekseül ve trans bireylerin ifade ve örgütlenme özgürlüklerinin keyfi ve ayrımcı bir şekilde ihlal edilmesi sona erdirilmelidir. Yetkililer bu evrensel hakların herhangi bir ayrımcılık yapılmaksızın herkes tarafından kullanılabilmesini garanti altına almalıdır.

Uluslararası Af Örgütü, aşağıdaki tavsiyelerin, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelleri de dahil olmak üzere ayrımcılığa uğramadan yaşama hakkına saygı ve bu hakkı koruma ve geliştirme konusunda sağlam kurumsal ve yasal düzenlemelerin yapılmasına katkıda bulunacağını düşünmektedir. Uluslararası Af Örgütü, ayrıca bu tavsiyelerin uygulanması konusunda LGBT hakları örgütleri ile işbirliği içinde hareket edilmesi gerektiği kanaatindedir.

Yasada ve uygulamada cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılığı yasaklayın

- Ayrımcılığın genel olarak yasaklanmasına ilişkin bir düzenleme içeren Avrupa İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi'ne Ek 12 No'lu Protokol'ü onaylayın.
- Anayasa ile güvence altına alınan ayrımcılığa uğramama hakkını cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğini içerecek şekilde genişletin:
 - Anayasa'nın 10. maddesini cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığı yasaklayacak şekilde değiştirin ve eşitliği sağlamak için pozitif adımlar atın;
 - Ulusal mevzuatta ayrımcılıkla mücadele düzenlemelerini cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği kapsayacak şekilde genişletin.
- Kapsamlı bir ayrımcılık yasası çıkarın:
 - Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Yasa Tasarısı'nı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konusunda korumalar içerecek şekilde değiştirin;
 - Yasa tasarısında, Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Komisyonu'nun bağımsız ve etkin çalışmasını sağlayacak gerekli önlemlerin dahil edilmesini sağlayın.

- Ayrımcılık içeren düzenlemelerin kaldırılması ve diğer düzenlemelerin ayrımcılığa yol açacak şekilde uygulanmaması için ulusal mevzuatı gözden geçirin.
- Devlet görevlileri tarafından ayrımcı bir dil kullanılmasını yasaklayın:
 - Devlet görevlilerinin, kamuya yaptıkları açıklamalarda, lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylere karşı olumsuz tavırları teşvik etmemelerini sağlayın;
 - Devlet görevlileri tarafından kullanılan ayrımcı dil konusunda uygun disiplin önlemleri ve diğer tür önlemler alın.
- Ayrımcılığı engellemek için olumlu adımlar atın:
 - Tüm devlet görevlileri (yargı, polis, öğretmenler, sosyal hizmet görevlileri, sağlık görevlileri, yerel yetkililer gibi) için ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik konusundaki standartlar ve bu standartların nasıl uygulanması gerektiği konularında eğitim çalışmaları düzenleyin.

Devlet görevlileri tarafından lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylere yönelik şiddet ve taciz uygulamalarına son verin

- Devlet görevlileri tarafından gerçekleştirilen insan hakları ihlallerine son vermek için önleyici mekanizmalar geliştirin:
 - Polis merkezlerinde ve sorgu odalarında video ve ses kayıt aletlerinin olduğunu garanti altına alın;
 - İşkenceye Karşı Sözleşme'ye Ek Protokol'ü onaylayın ve tüm gözaltı merkezlerine haber vermeden düzenli ziyaretler gerçekleştiren bağımsız bir izleme mekanizmasını oluşturarak Ek Protokol'ü uygulayın;
 - Devlet görevlileri tarafından uygulanan işkence ve kötü muamele iddialarını etkin ve tarafsız bir şekilde soruşturun ve sorumluları adalet önüne getirin.

Polis denetimini uluslararası standartlara uygun hale getirin

- Polisin sadece uluslararası insan hakları standartları ile uyumlu bir şekilde güç kullanmasını sağlayın:
 - Kolluk kuvvetlerinin keyfi güç kullanımı ya da gücünü kötüye kullanma da dahil olmak üzere işkence ve kötü muamele konusundaki mutlak yasağa uymalarını sağlayın;
 - Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylere yönelik işkence ve kötü muamele iddialarını derhal, kapsamlı, bağımsız ve tarafsız bir şekilde soruşturun;
- Kişilerin cinsel yönelim ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle kolluk kuvvetleri tarafından taciz edilmelerine son verin;
- Kabahatler Kanunu ve Trafik Kanunu uyarınca verilen para cezalarının yayalar için uygulanmasını, bu yasaların ayrımcı ve keyfi bir şekilde kullanılmasını önleyecek önlemler alınana kadar askıya alın;

- Ceza Kanunu'nun "görevi yaptırmamak için direnme" suçuna ilişkin düzenlemeleri gözden geçirin ve bu tür düzenlemelerin kolluk kuvvetlerine yönelik meşru şikayetleri engellemek amacıyla karşı suçlamalar olarak kullanılmasını engelleyin.

Gey erkeklerin orduda maruz kaldıkları şiddet ve tacize son verin

- Avrupa ve uluslararası insan hakları standartları ve tavsiyelerine uygun bir şekilde, vicdani ret hakkını tanıyın ve askerlik hizmetine alternatif bir sivil hizmet hakkı tanıyın;
- Askeri mevzuatta, eşcinselliğin "psikososyal bozukluk" olarak tanıdığı ve gey erkeklerin orduya katılmalarına engel olan düzenlemeyi kaldırın;
- Gey erkeklerin orduda maruz kaldıkları kötü muamele ve taciz iddialarını derhal kapsamlı, bağımsız ve tarafsız bir şekilde soruşturun ve gerektiğinde cezai yaptırımlar uygulayarak sorumluları adalet önüne getirin.

Haklara erişimin önündeki engelleri kaldırın

- Kamu personeline ayrımcılıkla mücadele standartlarının uygulanması konusunda eğitim verin ve devlet görevlileri tarafından ayrımcı tavır ve ifadelerin hoş görülmemesini sağlayın;
- Trans bireylerin nüfus cüzdanlarında, pasaportlarında, eğitim belgelerinde ve benzer diğer belgelerde isimlerini ve cinsiyetlerini değiştirebilmeleri için daha hızlı ve şeffaf prosedürler geliştirin;
- Cinsiyetini ve adını değiştirmek isteyen bir kişinin yasa önünde tanınabilmesi için gereken, üreme yeteneğinden yoksun bırakılma ve zorunlu tedavi gibi gereklilikleri kaldırın;
- Trans bireylerin, hormon tedavisi, ameliyat ve psikolojik destek gibi cinsiyet değiştirme prosedürlerden yararlanabilmelerini sağlayın ve bu uygulamaların devlet tarafından sağlanan sağlık sigortası kapsamında yapılmasını sağlayın.

Herkesin yeterli barınma hakkına saygı duyulmasını sağlayın

- Polislerin evlerine düzenledikleri baskınların ve ardından evlerinin mühürlenmesinin trans bireylerin taciz edilmeleri için kullanılmamasını sağlayın;
- Tahliyelerin ancak bütün diğer ihtimaller düşünüldükten sonra ve uluslararası insan hakları hukuku uyarınca prosedürel korumalar uygulanarak gerçekleşmesini sağlayın.

Lezbiyen, gey, bisekseül ve trans mülteci ve sığınmacıların iltica hakkını koruyun

- Lezbiyen, gey, bisekseül ve trans mülteci ile sığınmacıların Türkiye'de LGBT dayanışma derneklerinin ve gruplarının da bulunduğu büyük şehirlerde ikamet etmelerine izin verin;
- Mülteci ve sığınmacılar kaldıkları şehirde cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle güvenlikleri ile ilgili kaygı duyduklarını belirttiklerinde hızlı bir şekilde başka bir şehre gönderilmelerini sağlayın, iltica başvurularını ve üçüncü bir ülkeye yerleştirilmelerini hızlandırın;
- Mülteci ve sığınmacıların başvurularını alan devlet görevlilerinin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli iltica başvuruları konusunda eğitim almalarını sağlayın.

Örgütlenme özgürlüğü hakkını koruyun

- Ayrımcılık yapılmaksızın herkesin örgütlenme özgürlüğünü garanti altına alacak adımlar atın;
- Genel ahlak ifadesinin, farklı cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimliklerini tanıyan derneklerin barışçıl bir şekilde örgütlenme özgürlüğünü kısıtlamak amacıyla kullanılmamasını sağlayın;
- Valiliklere ve diğer müdürlüklere, ayrımcılık yapmaksızın, farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine sahip gruplar temellerine dayalı olanlar da dahil olmak üzere, herkesin örgütlenme özgürlüğüne saygı duymaları ve korumaları yükümlülüklerini hatırlatın; her türlü cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığı önlemek için önlemler alın.

Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylere yönelik nefret suçlarını engelleyin

- Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin ve risk altındaki diğer grupların şiddete karşı korunmalarını sağlayacak acil önlemler alın;
- Kolluk kuvvetleri de dahil olmak üzere devlet görevlileri tarafından ayrımcılık içeren yorumlar yapılmasının hoş görülmeceği konusunda net bir mesaj verin;
- Nefret suçlarını açıkça kınayın ve sorumluların adalet önüne çıkarılacağını taahhüt edin.

Nefret saikiyle işlendiği düşünülen suçların faillerini adalet önüne çıkarın

- Hak temelli LGBT örgütleri ile işbirliği içinde, konu üzerine uzman kişilerin çalıştığı ve nefret suçlarının bildirilebileceği bağımsız bir kurum kurmak gibi, homofobik ve transfobik olayların şikayet edilmesini sağlayacak önlemler geliştirin ve uygulayın;
- Tüm polis memurlarının nefret suçları ve polisin bu tür suçları önlemedeki rolü üzerine kurum içi eğitim almalarını sağlayın;
- Nefret suçu olduğu düşünülen her türlü olayın takip edilebileceği kapsamlı bir izleme mekanizması geliştirin. İzleme mekanizmasının, şikayetler, açılan davalar ve verilen cezalar gibi davaların her aşamasını kapsamasını sağlayın;
- Soruşturmaya, mağdurların, ailelerinin ve LGBT gruplarının dahil olmasına izin verin.

DİPNOTLAR

¹ 2008 yılı Ocak ayından bu yana LGBT bireylerin ailelerini desteklemek amacıyla çalışan gönüllü bir grup olan Lambdaistanbul Aile Grubu (LISTAG) internet sitesinde "Ben bir anneyim" yazısından alınmıştır. Yazının tamamı için şu linke bakabilirsiniz: <http://listag.wordpress.com/2009/02/09/ben-bir-anneyim/>

² Hürriyet gazetesinde yapılan bir mülakattan alınmıştır. *Eşcinsellik hastalık, tedavi edilmeli*, Hürriyet, 7 Mart 2010. Şu adresten bakabilirsiniz: <http://www.hurriyet.com.tr/pazar/14031207.asp>

³ Ayrımcılığa uğramama hakkı tüm insan haklarının temelinde yatan bir hak olarak Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmelerde koruma altına alınmıştır. Birleşmiş Milletler (BM) Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi (2. madde, 1. para.), BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (2. madde 2. para) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (14. madde) sözleşmede belirtilen diğer hakların kullanılmasında ayrımcılığı yasaklamaktadır. BM Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi'nin 26. maddesi her türlü ayrımcılığı yasaklamaktadır. Maddeye göre "Herkes, hukuk önünde eşittir ve hiç bir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın hukuk tarafından eşit olarak korunma hakkına sahiptir. Hukuk bu alanda her türlü ayrımcılığı yasaklar ve herkese ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, milliyet, doğum veya başka bir statü ile yapılan ayrımcılığa karşı etkili ve eşit koruma sağlar." Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığa karşı sağlanan koruma, başka bir statü ifadesi altında kapsamaktadır. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin belirttiğine göre 2. maddenin 2. paragrafında belirtilen "başka bir statü" cinsel yönelimi içermektedir.³ Taraf devletler bir kişinin cinsel yöneliminin Sözleşme haklarından yararlanmasını, örneğin emeklilik haklarına erişimine engel olmamasını sağlamalıdır. Buna ek olarak, cinsiyet kimliği ayrımcılığın yasaklandığı alanlardan sayılmalıdır; örneğin trans, transeksüel ya da interseks kişiler okulda ve iş yerinde taciz gibi ciddi insan hakları ihlallerine maruz kalmaktadır. (Genel Yorum 20, para. 32). İnsan Hakları Komitesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de ayrımcılık karşıtı standartları cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliğini içerecek şekilde kullanmaktadır.

⁴ Bakan kendisiyle yapılan bir görüşmede şöyle söyledi "Ben eşcinselliğin bir hastalık olduğuna inanıyorum ve tedavi edilmesi gerekir bence" *Eşcinsellik hastalık, tedavi edilmeli*, Hürriyet, 7 Mart 2010 Şu linke bakabilirsiniz: <http://www.hurriyet.com.tr/pazar/14031207.asp>

⁵ Kaos GL Derneği, Lambdaistanbul LGBTT Derneği, Siyah Pembe Üçgen İzmir LGBTT Derneği, Hevjin LGBTT Oluşumu, MorEl Eskişehir LGBTT Oluşumu and Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği

⁶ Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE) nefret suçlarını "Nefret suçu, mağdur, mülk ya da suçun hedefi bir grupta gerçek ya da edinilmiş bağlantısı, ilgisi, ilişkisi, destekçisi ya da üyesi olduğu için seçilerek, mülke ya da kişiye karşı işlenen herhangi bir suçu kapsamaktadır" şeklinde tanımlamaktadır. OSCE: "Combating Hate Crimes in the OSCE Region". OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, Warsaw, 2005. p.12.

⁷ *Eşcinseller de eşitlik istiyor, verecek miyiz?* Milliyet, 28 Ocak 2008. Şu linke bakabilirsiniz: <http://www.milliyet.com.tr/2008/01/28/siyaset/asiy.html>

⁸ LGBTT Anayasa Komitesi, Antalya Gökkuşluğu LGBT Oluşumu, Kaos GL Derneği, Kaos GL İzmir, KAOSİST LGBT Sivil Toplum girişimi, Lambdaistanbul LGBTT Derneği, MorEl Eskişehir LGBTT Oluşumu, Pembe Hayat LGBTT Derneği'nden oluşmaktadır.

⁹ İnsan haklarını içeren yasal reformlar 1 Haziran 2005 tarihinde çıkarılan yeni 5237 No'lu Türk Ceza Kanunu ve 5271 No'lu Ceza Muhakemesi Kanunu'nu kapsamaktadır. Detaylar için lütfen şu rapora bkz: Uluslararası Af Örgütü, Türkiye: Yerleşik Cezasızlık Kültürü Sona Ermeli, 5 Temmuz 2007 (*AI İndeks: EUR 44/008/2007*)

¹⁰ Hürriyet gazetesinde bir röportajdan alınmıştır. *Eşcinsellik hastalık, tedavi edilmeli*, Hürriyet, 7 Mart 2010. Şu linkte bulabilirsiniz: <http://www.hurriyet.com.tr/pazar/14031207.asp>

¹¹ Hüseyin Özalp, "Eşcinseller AKP üyesi olabilirler mi?" *Sabah*, Nisan 15, 2003, *We need a law for liberation*, Human Rights Watch, May 2008 raporu içinde. Şu linkte bulabilirsiniz: <http://www.hrw.org/en/reports/2008/05/21/we-need-law-liberation>

¹² "Anayasanın eşitlik ilkesine cinsel yönelim eklensin", 10 Şubat 2011, Şu linkte bulabilirsiniz: <http://www.farklihaber8.com/haber/tartisma/anayasanin-esitlik-ilkesine-cinsel-yonelim/2277.aspx>

¹³ Uluslararası Af Örgütü temsilcileri ile röportaj, 23 Şubat 2011.

¹⁴ 2011 yılı Mart ayı itibariyle, Burhan Kuzu'nun avukatları tarafından hakaret gerekçesiyle açılan dava devam etmekteydi.

¹⁵ Tavsiyelerin tamamı Evrensel Dönemsel Değerlendirme Türkiye Çalışma Grubu'nun BM İnsan Hakları Konseyi'nin 15. Oturumundaki raporunda (A/HRC/15/13/Add.1) bulunabilir. Rapora şu adresten erişebilirsiniz: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G10/160/66/PDF/G1016066.pdf?OpenElement>

¹⁶ BM tarafından 122 kabul, 1 ret ve 62 çekinceli oyla kabul edilen A/RES/65/208 önergesi her türlü yargısız, yerinde ve keyfi infazı kınayarak bütün devletlerin bu tür uygulamalara son vermesini istemektedir. Önerge uygulanmadan, Amerika Birleşik Devletleri "cinsel yönelimleri" dolayısıyla ibaresini eklenmesi için değişiklik yapılmasını istedi. Değiştirilmiş haliyle önerge 93 kabul, 55 ret ve 27 çekinceli oyla kabul edildi. 16 temsilci de aldıkları tavrı açıklamak için söz hakkı aldı. Önergenin metnine şu adresten erişebilirsiniz: <http://www.un.org/en/ga/65/resolutions.shtml>

¹⁷ Açıklamanın tam metnine şu adresten erişebilirsiniz: <http://www.iglhrc.org/binary-data/ATTACHMENT/file/000/000/491-1.pdf>

¹⁸ 5237 No'lu Türk Ceza Kanunu'nun 122. maddesi uyarınca ayrımcılığa karşı hapis cezası öngörmektedir.

¹⁹ Anayasa'nın 10. maddesi "dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle" ayrımcılığı yasaklamaktadır.

²⁰ Tasarının 3. maddesi cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği kapsayacak şekilde cinsel kimlik ifadesini içeriyordu. 2010 yılı Mart ayı itibariyle, yasa tasarısı İçişleri Bakanlığı'nın internet sitesinde mevcuttu: http://www.icisleri.gov.tr/default.icisleri_2.aspx?id=5692

²¹ Yasada aynı cinsten birlikteliklere bir referans yapılmamakta, sadece kadın ve erkekler referans yapılmaktadır.

²² Askerlik Kanunu'nun (No:1520) 10.maddesinin h(8) bendine göre, "Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliği'ne göre bedeni kabiliyeti askerliğe elverişli olmayanlar askerlik hizmetinden muaf tutulurlar. Bu yönetmeliğin 17.maddesinin D(4) bendi erkeklerin askerliğe elverişli olmamalarına neden olan "aşırı cinsel bozuklukları" listelemektedir.

²³ Devlet Memurları Kanunu'nun (No:657) 125. maddesinin E/9 bendine göre, memurların "memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunması" durumunda işten çıkarılmalarını gerektirmektedir. Dava belgeleri, Uluslararası Af Örgütü tarafından görüldü; ancak kişilerin isteği üzerine kişisel bilgiler verilmemektedir. İstanbul'da bir polis memurunun ve Çorum'da bir öğretmenin işten çıkarılma kararları onaylanmıştır. Polis memurunun işten çıkarılması kararı 25 Aralık 2009 tarihinde İstanbul 8. İdare Mahkemesi tarafından onaylandı ve öğretmenin davası hala temyiz aşamasındadır.

²⁴ *Kaos GL Türkiye'ye karşı*, Başvuru no. 4982/07, Kabul edilebilirlik kararı 19 Haziran 2009 tarihinde verildi.

²⁵ *Seks ve RTÜK*, Hürriyet, 23 Mart 2011. Şu adresten erişebilirsiniz:
<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/17346740.asp?gid=373>

²⁶ Anayasa'nın 90. maddesi'nin 5. paragrafı şöyledir: "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası sözleşmeler kanun hükmündedir. Bunlar hakkında anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası sözleşmelerle kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası sözleşmelerle hükümleri esas alınır".

²⁷ Davadaki son karar zamanaşımı süresi içerisinde, "23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun" kapsamında ertelendi. Yasanın 1. maddesinin 4. bendine göre "23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenmiş ve ilgili kanun maddesinde öngörülen şahsî hürriyeti bağlayıcı cezanın üst sınırı on yılı geçmeyen suçlardan dolayı henüz takibata geçilmemiş veya hazırlık soruşturmasına girilmiş olmakla beraber dava açılmamış veya verilen hüküm kesinleşmemiş ise, davanın açılması veya kesin hükme bağlanması ertelenir; varsa tutukluluk halinin kaldırılmasına karar verilir. Bu suçlarla ilgili dosya ve deliller, her bir suçun dava zamanaşımı süresinin sonuna kadar muhafaza edilir."

²⁸ "İt İti Isırmaz" Bir Alan Araştırması: İstanbul'da Yaşayan Trans Kadınların Sorunları, Lambdaistanbul Dayanışma Derneği, sayfa 37.

²⁹ Uluslararası Af Örgütü kolluk kuvvetleri tarafından kötü muameleye uğradığını iddia eden kişilerin sağlık hizmetine erişememesi ve resmi sağlık raporlarının doğruları yansıtmayı ve bunun kolluk kuvvetleri tarafından yapılan insan hakları ihlalleri konusunda cezasızlığı pekiştirmesi konusunda uzun süredir kaygı duymaktadır. Bkz. örneğin Uluslararası Af Örgütü, *İşkence Karşısı Komite'ye Sunulan Rapor*, Ekim 2010, İndeks: EUR 44/023/2010, rapora şu adresten erişebilirsiniz:
<http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR44/023/2010>. Trans kadınların maruz kaldıkları kötü muamelenin ardından sağlık hizmeti alırken cinsiyet kimlikleri nedeniyle ek bir ayrımcılığa maruz kalıp kalmadıkları bu raporun kapsamı dışındadır.

³⁰ Kabahatler Kanunu (no.5326) barışı bozma, ya da trafiği engellemek gibi gerekçelerle ve Trafik Kanunu (no. 2918) trafiği engellemek gerekçesi ile (bu vakada yayalar için) para cezası kesmek için kullanılmaktadır.

³¹ 2011 yılı Mart ayı itibarıyla bazı düzenlemeler üniversite mezunları ve 30 yaşın üzerindeki kişiler için 15 ay sürede indirimler yapılmasına ve bedelli askerlik yapılmasına izin vermektedir.

³² Askerlik hizmetini vicdani nedenlerle reddetme hakkı, Türkiye'nin de taraf olduğu Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi gibi uluslararası insan hakları mekanizmalarında düşünce, vicdan ve din özgürlüğünün bir parçası olarak görülmektedir. 1998 yılında

BM İnsan Hakları Komisyonu, 1998/77 No'lu önergesinde askerlik hizmetine karşı vicdani ret hakkının Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 18. Maddesi uyarınca korunduğunu belirtmektedir. Askerlik hizmetine karşı vicdani ret hakkı, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin ve BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin düşünce, vicdan ve din özgürlüğünü düzenleyen 18. maddelerine ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesine dayanmaktadır. Önergede, Komite "vicdani ret itirazında bulunanlara itiraz gerekçeleri ile uyumlu, savaştı değil sivil nitelikte, kamu çıkarına yönelik ve cezalandırıcı olmayan alternatif hizmet imkânları sağlamaları" tavsiye edilmektedir ve devletlerin "vicdani retçileri askerlik hizmetlerini yapmadıkları için hapse mahkum etmek ve sürekli cezalandırmaktan geri durmaları" gerektiği vurgusunu yaparak, "hiç kimsenin her ülkenin yasaları ve ceza kanunları uyarınca daha evvel cezai yaptırımını tamamladığı ya da beraat ettiği cürümden sorumlu tutulmaması ya da cezalandırılmaması" çağrısını tekrarlamaktadır. 3 Kasım 2006 tarihinde, İnsan Hakları Komitesi, Kore Cumhuriyeti'nde iki vicdani retçinin askerlik yapmayı reddettikleri için yargılanması ve mahkum edilmesi ile ilgili kararın, herhangi bir sivil alternatif olmadığı için, ICCPR'nin 18. maddesinin ihlali olduğunu belirtti (1321/2004 ve 1322/2004 No'lu yazışma).

³³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gey erkeklerin askerlik yapmasına izin verilmemesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinin (Özel hayatın ve aile hayatının korunması) ihlali olduğuna karar verdi. Örneğin bkz. *Lustig-Prean ve Beckett Birleşik Krallık'a karşı*, 27 Eylül 1999 tarihli karar, başvuru no. 31417/96 ve 32377/96

³⁴ Askeri Ceza Kanunu'nun (no.1632) 66. maddesinin 1. bendi firar suçu için 1 ila 3 yıl arası hapis cezası öngörmektedir.

³⁵ Türk Ceza Kanunu'nun 122. maddesi, bir taşınır veya taşınmaz malın satılması, devri veya bir hizmetin icrası veya hizmetten yararlanılması ya da bir kişinin işe alınması gibi durumlarda, kişiler arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yapılmasını yasaklar.

³⁶ Örneğin, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi 20. Genel Yorumu'nda açıkça cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılığın Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi uyarınca yasaklandığını belirtmektedir. Genel Yorum'un 32. paragrafı şöyledir: "Başka statü" cinsel yönelimi içermektedir. Taraf Devletler, kişinin cinsel yöneliminin Sözleşme'de tanımlanan haklardan yararlanması; örneğin, dul aylığından yararlanması açısından bir engel oluşturmamasını sağlamalıdır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet kimliği bakımından ayrımcılık yasaklanmıştır; örneğin, transgender, transseksüel ya da interseks bireyler, okulda ya da işyerinde taciz gibi, ciddi insan hakları ihlallerine sıklıkla maruz kalmaktadır.

³⁷ Başaran, Y. (1996), *Ülker Sokak Sakinleri ve Travestiler*, Kaos GL Dergisi 27. Şu adresten erişebilirsiniz: www.kaosgl.com/resim/Dergi/PDF/KaosGLD27.pdf

³⁸ Bakanlar Kurulu kararına göre (no. 2006/10172,28 Mart 2006 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlandı) Tarla başı ve Beyoğlu Belediyesi içindeki diğer birkaç yer daha "dönüşüm alanı" olarak belirlendi ve belediyelere binaların mülkiyetinin alınması için özel yetkiler verildi.

³⁹ Bölgedeki ev sahipleri de, Uluslararası Af Örgütü'ne, evlerinin alınması ile ilgili kendilerine düzgün bir şekilde danışılmadığını, evlerini boşaltmak için baskı gördüklerini ve kendilerine verilen tazminatın ve sağlanan alternatif konutların adil olmadığını belirttiler.

⁴⁰ Uluslararası Af Örgütü Beyoğlu Belediyesi ile bir görüşme yapmak istedi ancak o sırada uygun olmadıkları için görüşme yapılmadı.

⁴¹ İş Kanunu'nun (no. 4857) 5. maddesi iş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılmasını yasaklar. Ancak bir Yargıtay kararına göre "cinsel tercih" temelli ayrımcılık yapılamaz (*Bir Daha Asla: Bir Mevzuat Taraması*, Kaos GL, sf.4)

⁴² *Türkiye'deki LGBTT Bireylerin Günlük Yaşamında Maruz Kaldığı Heteroseksist Ayrımcı Tutum ve Uygulamalar*, Kaos GL, sf. 21

⁴³ *İt iti Isırmaz" Bir Alan Araştırması: İstanbul'da Yaşayan Trans Kadınların Sorunları*, Lambdaistanbul Dayanışma Derneği, sf. 34

⁴⁴ Yasaya göre, trans bireylerin cinsiyetlerini değiştirebilmeleri için cinsiyet değiştirme ameliyatı olması gerekmektedir (bkz. diğer haklara erişimin önündeki engeller). Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü sadece kadın seks işçilerini kapsamaktadır. Yasaya şu adresten erişebilirsiniz:

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/5189.html>

⁴⁵ Lambdaistanbul tarafından İstanbul'da yapılan araştırmaya katılan trans kadınların yüzde 79'u sağlık sigortaları olmadığını söyledi. "*İt iti Isırmaz" Bir Alan Araştırması: İstanbul'da Yaşayan Trans Kadınların Sorunları*, Lambdaistanbul Dayanışma Derneği, sf. 41

⁴⁶ Türk Medeni Kanunu'nun 40. maddesi cinsiyet değiştirme konusunu düzenlemektedir; "Cinsiyetini değiştirmek isteyen kimse, şahsen başvuruda bulunarak mahkemece cinsiyet değişikliğine izin verilmesini isteyebilir. Ancak, iznin verilebilmesi için, istem sahibinin onsekiz yaşını doldurmuş bulunması ve evli olmaması; ayrıca transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığı açısından zorunluluğunu ve üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun bulunduğunu bir eğitim ve araştırma hastanesinden alınacak resmî sağlık kurulu raporuyla belgelemesi şarttır."

Verilen izne bağlı olarak, amaç ve tıbbî yöntemlere uygun bir cinsiyet değiştirme ameliyatı gerçekleştirildiğinin resmî sağlık kurulu raporuyla doğrulanması hâlinde, mahkemece nüfus sicilinde gerekli düzeltmenin yapılmasına karar verilir."

⁴⁷ Üniversite binalarına girilemediği birçok kişinin verdiği güvenilir ve tutarlı bilgilere dayanmaktadır. Bulgular ayrıca Uluslararası Af Örgütü'nün trans kişinin cinsiyetine uymayan nüfus cüzdanlarını kabul etmediğini gösterdiği durumlarla da örtüşmektedir.

⁴⁸ Türkiye'de kadınlara pembe, erkeklere mavi nüfus cüzdanı verilmektedir.

⁴⁹ Türkiye'deki mülteci ve sığınmacıların durumları hakkında daha fazla bilgi için bkz. *İki Arada Bir Derede: Türkiye'deki Mültecilere Koruma Sağlanmıyor*, Uluslararası Af Örgütü. Şu adresten erişebilirsiniz: <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR44/001/2009>. LGBT mülteci ve sığınmacıların durumu için bkz. sf. 23.

⁵⁰ Türkiye'deki LGBT mülteciler ve sığınmacılar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Helsinki Yurttaşlar Derneği *Emniyetsiz Sığınak: Türkiye'deki Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti ve Transseksüel Mültecilerin Karşılaştıkları Güvenlik Sorunları Raporu*. Şu adresten erişebilirsiniz: <http://www.hyd.org.tr/?pid=752>

⁵¹ Kaos GL Derneği (www.kaosgl.org); Pembe Hayat LGBT Dayanışma Derneği (www.pembehayat.org); Lambdaistanbul (www.lambdaistanbul.org); LGBTT İstanbul Dayanışma Derneği (www.lgbtt-istanbul.org); Siyah Pembe Üçgen İzmir (www.siyahpembe.org).

⁵² MorEl Eskisehir LGBTT Oluşumu (<http://moreleskisehir.blogspot.com/>); Hevjin LGBT Oluşumu (www.hevjin.org)

⁵³ Bkz Uluslararası Af Örgütü, *Uluslararası Af Örgütü LGBT derneğine yönelik adli tacizi eleştirmektedir*. Şu adresten erişebilirsiniz: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR44/003/2010/en/73cd6f61-9a2d-4fa2-a8d4-53ce87dd7e1d/eur440032010en.pdf>

⁵⁴ Uluslararası Af Örgütü 2011 yılı Haziran ayında kapatılan gruplar ile ilgili Facebook yönetimi ile görüştü ancak bu rapor basıldığı sırada henüz bir cevap alınmamıştı.

⁵⁵ Türk Medeni Kanunu'nun (no. 4721) şu maddeleri derneklerin ahlaka aykırı olma gerekçesiyle kapatılabileceğini öngörmektedir: 47. madde – Başlı başına bir varlığı olmak üzere örgütlenmiş kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar. Amacı hukuka veya ahlâka aykırı olan kişi ve mal toplulukları tüzel kişilik kazanamaz.

56. madde – Dernekler, en az yedi gerçek kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır. Hukuka veya ahlâka aykırı amaçlarla dernek kurulamaz.

89. madde – Derneğin amacı, kanuna veya ahlâka aykırı hâle gelirse; Cumhuriyet savcısının veya bir ilgilinin istemi üzerine mahkeme, derneğin feshine karar verir. Mahkeme, dava sırasında faaliyetten alıkoyma dahil gerekli bütün önlemleri alır.

⁵⁶ 15 Ağustos 2005 tarihinde yapılan şikayet Ankara Başsavcılığı tarafından, Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesi ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 22. maddesi altında örgütlenme özgürlüğü konusundaki yükümlülüklerini gerekçe göstererek reddedilmiştir.

⁵⁷ Uluslararası Af Örgütü, yetkilileri LGBT bireylerin örgütlenme özgürlüğüne saygı duymaya çağırarak bir internet eylemi başlattı. Açıklamanın metnine şu adresten erişebilirsiniz: <http://www.amnesty.org/en/appeals-for-action/turkey-urged-respect-lgbt-right-freedom-of-association>

⁵⁸ Yargıtay 7. Dairesi'nin kararı (No: 2008/5196) şöyle demektedir “Davalı derneğin ileride tüzüğüne aykırı olarak lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüelliği özendirme, teşvik ve bu cinsel yönelimlerin yaygınlaştırması yönünde faaliyetlerde bulunması durumunda hakkında Dernekler Kanunu'nun az yukarıda açıklanan 30 ve 31. maddesi hükümlerinin uygulanabileceği ve feshinin istenebileceği kuşkusuzdur.” Bu yönde bir ifade, İzmir 6. Asliye Ceza Mahkemesi'nin Siyah Pembe Üçgen derneğinin davasında verdiği kararda da (2010/186) tekrar edilmiştir. Karar şöyle der: “Toplum genelinde ahlaksızlık olarak nitelenen olgu lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüel olma ve bu sözcüklerin kullanılması değil, bu kişilerin yaşam tarzı ile diğer kişilerin lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transeksüelliğe özendirici ve teşvik edici davranışlara yönlendirilmesidir.”

⁵⁹ Bkz. Uluslararası Af Örgütü, *Aktivist grup Türk ahlak değerlerine aykırılıktan kapatılmayacak*, Şu adresten erişebilirsiniz: <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR44/009/2010/en>

⁶⁰ Türkiye'de “namus” adına işlenen suçlara ilişkin bkz. *Uluslararası Af Örgütü, Türkiye: Aile içi Şiddet ile Mücadelede Kadınlar*.1 Haziran 2004, İndeks: EUR 44/013/2004. Şu adresten erişebilirsiniz: <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR44/013/2004>

⁶¹ *Nefret Suçları Raporu 2010*, Kaos GL, Pembe Hayat ve Siyah Pembe Üçgen LGBT Dernekleri

⁶² “Lezbiyen ilişki yaşıyordu, öldürdüm” cnnturk.com. Şu adresten erişebilirsiniz: <http://www.cnnturk.com/2011/turkiye/03/07/lezbiyen.iliski.yasiyordu.oldurdum/609154.0/index.html>

⁶³ *Bir Travesti Daha Vahşice Öldürüldü*, Bianet, şu adresten erişebilirsiniz:

<http://www.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/128803-bir-travesti-daha-vahtice-olduruldu>

⁶⁴ AGİT: AGİT Bölgesinde Nefret Suçları. AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi, Warsaw, 2005. sf. 12.

⁶⁵ Türkiye'deki LGBTT Bireylerin Günlük Yaşamında Maruz Kalığı Hetroseksist Ayrımcı Tutum ve Uygulamalar, Kaos GL, sf. 33

⁶⁶ 18 Şubat 2011 tarihinde, Uluslararası Af Örgütü Bilgi Edinme Kanunu altında 2007, 2008, 2009, 2010 ve 2011 yılları arasında kaç tane lezbiyen, gey, bisekseül ve trans bireylere yönelik cinayeti gerçekleştiğini, bu cinayetler hakkında soruşturma açılıp açılmadığını, kaç dava açıldığı ve kaçında failin ceza aldığı, cezada herhangi bir indirimle gidilip gidilmediği, LGBT bireylere yönelik kaç lira para cezası kesildiğine dair bilgiyi bölge, cinsiyet, yaş, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve etnik grup dağılımına göre istedi.

⁶⁷ LCB Birleşik Krallık'a karşı, 9 Haziran 1998 tarihli karar, para 36.

⁶⁸ Osman Birleşik Krallık'a karşı, 28 Ekim 1998 tarihli karar, para 115.

⁶⁹ Nachova ve diğerleri Bulgaristan'a karşı [GC], no. 43577/98 ve 43579/98

⁷⁰ Türk Ceza Kanunu'nun 29. maddesinin 1. paragrafı cezada indirim yapılmasına izin veren haksız tahrik kavramını düzenlemektedir: "Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onsekiz yıldan yirmidört yıla ve müebbet hapis cezası yerine oniki yıldan onsekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hâllerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadar indirilir."

⁷¹ Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 237. maddesinin 1. paragrafı şöyle der; "Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirecek kamu davasına katılabilirler."

⁷² 2004 yılında Yelda Yıldırım'ın öldürülmesinin ardından İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen karar.

⁷³ 27 Şubat 2007; İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi.

⁷⁴ Bkz. Aile İçi Şiddet ile Mücadelede Kadınlar, Uluslararası Af Örgütü, EUR 44/013/2004 Haziran 2004. Şu adresten erişebilirsiniz: <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR44/013/2004>

Yasa, nüfusu 10,000 yada üzerinde her yerleşim yerinde aile içi şiddete maruz kalmış kadınlar için sığınma evi kurulmasını gerektirmektedir. Ancak 2010 yılı sonunda aile içi şiddet mağduru kadınlar için varolan sığınma evi sayısı gereken sayının oldukça altındaydı. Resmi rakamlara göre geçen sene 8 sığınma evi açılmasıyla toplam sayı 57 oldu.

⁷⁵ Opuz Türkiye'ye karşı, Başvuru no. 33401/02, Karar 8 Haziran 2009.

İSTER GÜNDEMDEKİ BİR ÇATIŞMADA İSTER DÜNYANIN UNUTULAN BİR KÖŞESİNDE OLSUN, ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ, HERKES İÇİN ADALET VE ÖZGÜRLÜK TALEBİYLE KAMPANYA YÜRÜTÜR VE DAHA İYİ BİR DÜNYA YARATMAK İÇİN KAMUOYU DESTEĞİ SAĞLAMAYA ÇALIŞIR

SİZ NE YAPABİLİRSİNİZ?

Dünyanın her yanından aktivistler, insan haklarını hiçe sayan güçlere karşı direnmenin mümkün olduğunu gösterdiler. Siz de bu hareketin bir parçası olun. Korku ve nefret saçanlara karşı mücadele edin.

- Uluslararası Af Örgütü'ne katılın ve dünya çapında insan hakları ihlallerini önleme hareketinin bir parçası olun. Bir fark yaratmak için bize yardım edin.
- Uluslararası Af Örgütü'nü desteklemek için bağış yapın.

Hep birlikte sessimizi duyurabiliriz.

Uluslararası Af Örgütü'ne üyelik konusunda daha fazla bilgi almak istiyorum.

isim

adres

ülke

e-posta

amnesty.org

YARDIM ETMEK İSTİYORUM

Lütfen bu formu ülkenizdeki Uluslararası Af Örgütü şubesine ulaştırın. Dünyanın her yanındaki Uluslararası Af Örgütü şubeleri için adresimiz: www.amnesty.org/en/worldwide-sites

Eğer ülkenizde Uluslararası Af Örgütü'nün bir şubesi yoksa formu aşağıdaki adrese postalayabilirsiniz.

Amnesty International, International Secretariat, Peter Benenson House, 1 Easton Street,
London WC1X 0DW, United Kingdom

'NE BİR HASTALIK NE DE BİR SUÇ' TÜRKİYE'DE LEZBİYEN, GEY, BİSEKSÜEL VE TRANS BİREYLER EŞİTLİK İSTİYOR

Türkiye'deki lezbiyen, gey, biseksüel ve trans (LGBT) dayanışma dernekleri, yasa önünde eşitlik için uzun yıllar süren bir mücadele verdiler. Türkiye'de cinsel yönelim ve cinsel kimlik temelli ayrımcılığı yasaklayan herhangi bir yasa bulunmamaktadır.

Türkiye'de lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireyler istihdam, konut ve kamu hizmetlerine erişim alanlarında ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. LGBT dayanışma derneklerinin ifade ve örgütlenme özgürlüğü hakları tehdit edilmektedir.

Devlet görevlileri ve medya tarafından kullanılan ayrımcı ifadeler, homofobinin ve transfobinin resmi olarak hoşgörülmesine neden olmaktadır. Ayrımcılığın hakim olduğu böyle bir ortamda, polis görevlileri ve askeri görevliler tarafından lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylere yönelik şiddet ve taciz gözardı edilmektedir. Bu kişilerin cinsel yönelimleri ve cinsel kimlikleri nedeniyle nefret saikiyle işlendiği ihtimali bulunan suçlara maruz kalmalarının önlenmesi ve bu tür suçların etkin bir şekilde soruşturulması için etkili önlemler bulunmamaktadır. Bu raporda, Uluslararası Af Örgütü, Türkiye'de ayrımcılık karşıtı mevzuatın bulunmayışının bu kişilerin gündelik yaşamlarına nasıl yansımalarını gösteriyor.

Uluslararası Af Örgütü, Türkiye yetkililerini, cinsel yönelim ve cinsel kimlik temelli ayrımcılığı açık bir şekilde yasaklamaya, nefret suçlarını engellemek için derhal adımlar atmaya ve kişilerin ifade ve örgütlenme özgürlüklerini korumaya çağırıyor.

amnesty.org

İndeks: EUR 44/001/2011
Haziran 2011

AMNESTY
INTERNATIONAL

